

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

De præfinitionibus, & vnde certitudo diuinæ scientiæ circa futura
contingentia oriatur. disput. 18. Appendix, quæ habet hæc membra.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

quod ex tali antecedente sequitur ponendum esse (in hoc enim tantum sensu minor deferuit argumento, eò quòd Petrum non peccare cras, ut est præcognitum à Deo nõ sit Petrum tollere aliquid, sed non ponere peccatum, quòd ex illo antecedente necessariò sequitur ponendum) neganda est, quando si non esset futura positio consequentis, ut potest non fore, numquam Deus præsciisset Petrum peccaturum, atque adeò non fuisset antecedens. Quare licet neque in potestate Petri, neque ipsius Dei sit iam nunc efficere, ut in Deo non fuerit talis præscientia, est tamen in potestate Petri, etiam nunc id efficere (hoc est, non peccare) quòd si, ut potest, esset facturus, non fuisset unquam illud antecedens. Quòd fit, ut ex potentia Petri ad non peccandum, non sequatur posse dari in bona consequentia antecedens verum, & còsequens falsum: quoniam si non esset peccaturus, ut potest, antecedens illud numquam omnino fuisset.

Concluditur
in præfatio
liberum arbitrii
et contingentiã
re-
rum cum di-
vina præsci-
entia.

Ex iis quæ hæcenus diximus, iunctis iis quæ in concordia ad hunc articulum circa gratiam explanavimus, satis arbitror esse perspicuum, libertatem arbitrii nostri, & contingentiam rerum cum diuina præscientia apprimè còvenire, nec eam aliquo modo in causa esse, quominus, Deo opitulante, qui quantum cuique opus erit semper præstabit auxilium, in potestate nostra sit peccata omnia lethalia vitare, ab eisdem post lapsum resurgere, vitam denique æternam consequi vel amittere, per nõsecus ac si in Deo nulla esset præscientia futurorũ. Quare cum non aliter Deus præsciat ea, quæ ad nostram salutem, aut condemnationem, quàm quæ ad alios effectus contingenter futuros spectant, neque ex diuina præscientia maiorem necessitatem illa, quàm hæc, consequatur: profectò sicut insanæ mentis reputaretur agricola, qui, de diuina præscientia sollicitus, segnis redderetur ad semina terræ mandanda, eaq; ratione ductus, quòd Deus ex æternitate omnia præsciat, & ut illa præsciuit ita ea euentura sint, vel semina terræ non mandaret, vel minus quàm alioqui foret mādaturus: quoniam, nihil impediente, aut conferente præscientia, ut sementem fecerit, ita metet: quòd enim plus seminis terræ commiserit, eò plus metet: quòd si nihil seminaverit, nihil colliget: quòd postea non diuina præscientia, sed suæ stultitiæ, ac culpæ tribuere debet: ita etiam multò dementior censendus is est, qui de diuina præscientia sollicitus, simili ratione ductus, ad rectè operandum, vim sibi inferendum, vincendas tentationes, præstandũque ea, quæ ad maius beatitudinis præmium consequendum necessaria sunt, remissior ac segnior fuerit: neque postea præscientiam, & prædestinationem diuinã, sed seipsum incusare debet. Maximè cum agricola, vel aduerso cœli sydere, vel fortuitis euentibus, perdere laborem queat: ipse verò non alia ex causa, quàm voluntate sua, laborum suorum fructũ possit frustrari: quin potius semper Deum eò ad maiora dona largiendã paratiorem, ac promptiorem experietur, quòd se ipse magis strenuè ad illius obsequium accinxerit. Quod de agricola adhibitum est exemplum, accommodari etiam poterat, tum ægro, qui, fretus Deum futura præscire, nollet morbo adhibere remedia: tum militi, qui eadem ratione ductus, procederet ad pugnam nullo armorum præsidio munitus: tum in finitibus aliis. Quare, nihil omnino de diuina præscientia solliciti, iuxta consilium Diui Petri, *satagamus ut bonis operibus certam nostram vocationem faciamus.* Quemadmodum enim diabolus, qui longè meliùs, quàm nos,

A nouit Deum omnia præscire, nihil de diuina præscientia sollicitus, nullum non mouet lapidem, diligentissimè obambulat, & circuit terram quaerens, quem deuoret: ita & nos libertati omni cura de diuina præscientia, Dei freti auxilio, nostram salutem diligentissimè operemur: ita enim fiet, ut absque vilo dubio sempiternam felicitatem consequamur. Atque hæc in re satis cuiuscumque esse deberet, æternitatis oculos constituere, Deum esse Deum, hoc est, infinitam sapientiam, bonitatem, &c. ut in his, quæ supra multorum captum sunt, securè se ipsius bonitati, ac prouidentia committeret, satageretque pro sua virili parte quæ ipsius sunt cum diuina ope diligentissimè præstare.

DISPUTATIO XVIII.

De præfinitionibus, & vnde certitudo diuinæ scientiæ circa futura contingentia oriatur. Appendix.

UT dilucidior hæc disputatio sit, ac ne longitudine fastidium pariat: secunda erit in quatuor membra.

MEMBRVM I.

Aliorum de vtraque re sententia.

Quidam, ut tales Dei præfinitiones ad omnes actus liberi arbitrii non malos inducant, ac tueantur, quæ arbitrii libertatem ad eosdem actus de medio tollunt, scientiam illam mediã, quam disputatione præcedente, & aliis antecedentibus statuimus, atque ex suis principiis deduximus, testimoniũque Scripturarum, ac sanctorum Patrum, imò & Scholasticorum corroborauimus (tametsi non eo nomine eam appellent) impugnant, ac totis viribus dissuadere conantur.

Contentundum namque, ut omnia vniuersim (exceptis actibus peccatorum) certò futura sint, aut certò non sint futura, pendere à sola libera præfinitione voluntatis diuinæ. Atque inde vltèriùs voluntatem quemadmodum in Deo comparatione omnium quæ ab ipso solo immediatè emanat, itemque comparatione eorum, quæ merè ex necessitate nature inde vltèriùs proficiuntur, non datur, nisi scientia merè naturalis, quæ antecedit liberum actum voluntatis diuinæ, & scientia merè libera, quæ eundem actum consequitur, sic etiam rem habere in his futuris contingentibus, quorum radix contingentia proxima est liberum arbitrium creatum, dummodò mala moralia non sint. Vnde volunt, quòd quemadmodum ea, quæ à solo Deo immediatè producuntur, aut vltèriùs ex eis solis nature necessitate proficiuntur, ante liberum actum voluntatis diuinæ solum cognoscuntur merè naturaliter in ratione tantum possibilem, accedente verò præfinitione diuinã, liberòve actu voluntatis diuinæ, quo Deus eas solas producere statuit, aut cum eis generali concursu in ea influere, quæ inde vltèriùs proficiuntur, in ea ipsa præfinitione, actiue libero voluntatis, liberè cognoscuntur certò futura: sic etiam ea omnia quæ pendent à libero arbitrio creato, tam Angelico, quàm humano, & moraliter mala non sunt, siue ad illa cooperetur Deus peculiari, ac supernaturali auxilio, siue solo generali, ante diuinam præfinitionem, actiue libero voluntatis diuinæ, quò statuit, & creare arbitrium,

&c

& illud in tali ordine rerum, & circumstantiarum collocare, atque naturaliter, vel supernaturaliter tali, vel tali modo illud adiuuare, & cum eo concurrere, solum ea cognoscere scientia merè naturali, nulla verò ratione, etiam ex hypothesi, scientia illa nostra media, quæ potuerit non esse in Deo: eo verò ipso, quòd omnia quæ commemorata sunt prædefiniuit, certò libera scientia in sola, atque ex sola illa præfinitione cognouisse ea futura: quoniam voluntas illa, seu præfinitio Dei ita cooperandi cum libero arbitrio creato est voluntas Dei efficax, vt vnunquodque eorum futurorum contingentium sequatur, & concursus, quo statuit ex parte sua eo modo cooperari in tempore, siue is naturalis sit, siue supernaturalis, est concursus efficax, ac proinde existente tali præfinitione diuina non potest in sensu composito non sequi effectus: tamen si subiungant, posse in sensu diuiso non sequi. Vnde hi auctores, non solum supernaturalia Dei auxilia diuidunt in ea, quæ efficacia ex se, & ex natura sua sint ad mouendum arbitrium creatum, & in ea, quæ ex natura sua ad id sint inefficacia, sed etiam auxilia & concursus Dei naturales ad actus non malos liberi arbitrij diuidunt similiter. Atque ita volunt, præfinitio auxilio, aut concursu Dei efficaci, certò sequi consensum, effectumque non malum liberi arbitrij, ad quem Deus arbitrium mouet: illo autem absente, etiam si adsit auxilium seu concursus ex se inefficax, certò non sequi. Imò volunt, sequi solum tam intentum actum liberi arbitrij, quam intentum fuerit auxilium, seu concursus efficax, quo à Deo ad talem actum arbitrium mouetur, ita vt certitudo tota, tum quòd hic, & nunc sit is actus, tum etià quòd sit tam intentus, aut remissus, proueniat ex qualitate concursus quo à Deo arbitrium mouetur, & cum illo cooperetur. Iuxta hoc consequenter volunt, totam certitudinem scientiæ diuinæ circa hæc futura contingentia, quòd futura sint, aut non sint, pendere solum à prædefinitione illa, qua Deus statuit hoc, vel illo modo cooperari cum libero arbitrio, illudque mouere ad actus non malos: quia si statuit illud mouere auxilio ex se efficaci, certò & infallibiliter consentiet, & eliciet actum: eò quòd voluntas illa diuina sit efficax, vt sit talis actus, quæ proinde frustrari non potest: si verò statuit non ita illud mouere, esto decreuerit mouere auxilio ex se non efficaci, certò & infallibiliter non consentiet neque eliciet actum: quippe voluntas illa inefficax sit, vt is actus sequatur. Quare existente sola scientia naturali Dei, qua Deus nouit ea omnia quæ possibilia erant per arbitrium creatum, eo ipso quòd Deus prædefiniuit, seu ex æternitate statuit, hoc vel illo modo in tempore cooperari, & mouere, seu determinare arbitrium efficaciter, hoc est, auxilio seu concursu ex seipso efficaci, nouit certò & infallibiliter in ea ipsa atque ex ipsa præfinitione, qui actus liberi arbitrij non mali essent futuri, sine scientia media, qua prævideret, ex hypothesi, quòd ita vellet illud mouere, & coadiuuare, quid esset futurus: quoniam in sensu composito eo ipso, quòd ita statuit illud mouere, & determinare ad actum, non potest liberum arbitrium non elicere talem actum, neque quòd motio illa & concursus Dei, quem in tempore exhibebit, efficax sit, vilo modo pendet à libero arbitrio, quasi in potestate arbitrij sit, indifferenter illi consentiendo, aut non consentiendo, efficax, aut inefficax illud reddere.

Consequenter ad ea quæ hæcenus dicta sunt, vterius volunt, ante æternam Dei prædestinationem, nostro intelligendi modo, præcedere in Deo

A electionem quorundam ad æternam beatitudinem voluntate absoluta & efficaci, ante vllam præuisionem mediatorum, & vsus liberi arbitrij, etiam ex hypothesi futuri: itemque præcedere reiectionem cæterorum voluntate similiter absoluta. Prædestinationem verò adulti postam esse volunt, in præfinitione, seu volitione conferendi auxilia efficacia, quibus ita arbitrium creatum determinetur, vt certò, certitudine proueniente ex qualitate auxiliorum, exequatur opera, in eisque perseueret, quibus ad vitam æternam deueniat. Vnde totam certitudinem, quòd talis bonus vsus liberi arbitrij sit futurus, & consequenter quòd futura sint ea bona opera, in eisque perseuerandum sit vsque ad finem vitæ, reducunt in efficacitatem auxiliorum, & per consequens in præfinitionem, seu æternam Dei voluntatem absolutam & efficacem conferendi ea auxilia in tempore. Atque inde prouenire affirmant totam certitudinem, & infallibilitatem scientiæ liberæ, qua Deus post eam præfinitionem cognoscit futura esse ea opera, bonumque vsum liberi arbitrij: non verò ex aliqua etiam scientia media, qua altitudine sui intellectus ante eam præfinitionem penetrauerit, quid futurum esset per arbitrium sub eis auxiliis, quasi statueret Deo ita ex sua parte optulari, possit per arbitrium creatum esse oppositum, & si futurum esset, id præuisionem. Quia enim negant liberum arbitrium sub eis auxiliis, statim eam præfinitione Dei æterna posse in sensu composito oppositum, consequenter negant scientiam mediam, quæ indifferenter Deus cognoscere potuerit vnun vel alterum esse futurum pro sola creati arbitrij libertate ex hypothesi, quòd ex sua parte vellet eo pacto auxiliari.

Iuxta eadem fundamenta etiam docent, omnem actum seu effectum liberi arbitrij non malum, ita prouisum esse à Deo in particulari, vt certò & infallibiliter sit futurus ex solo ordine diuinæ prouidentia seu præfinitionis, vt sit in singulari: stoma-chanturque aduersus eos, qui contrarium affirmant. Censent namque hi auctores, nulli eiusmodi actui, etiam si is merè naturalis sit atque ex se indifferens, vt bonus sit moraliter, & facillimus vt exerceatur esse posse sine concursu Dei ex natura sua efficaci, quo arbitrium præmouetur, atque ad eum producendum determinetur, præfinitioque eo concursu & præmouione Dei, non posse arbitrium in sensu composito non consentire, & producere illum: eaque de causa voluit, quòd quia Deus ad quemcumque eiusmodi actum seu effectum liberi arbitrij prouidit ex æternitate de eiusmodi præmouione efficaci, & determinatione liberi arbitrij, præfinitio illam conferre, vnusquisque eorum est certus & infallibilis ex tali præfinitione, ordinè diuinæ prouidentia.

Mouent iidem auctores quæstionem, vtrum Deus cognoscat futura fuisse ea contingentia, quæ nunquam erunt, de quibus Scriptura commemorat futura fuisse ex quadam conditione, quæ neque extitit neque existeret: eaque proinde hi auctores appellat futura contingentia conditionata. De horum numero sunt illa, de quibus disputat. 14. mentionem fecimus, nempe penitentia Tyriorum & Sidoniorum, si apud eos facta fuissent virtutes, quæ Corozaim & Bethsaida factæ sunt. Descensus Saulis in Ceilam, tradendumque Dauidem in manus Saulis, nisi Dauid inde aufugeret. Et iustos aliquos lapsuros in peccata lethalia, nisi morte de hoc sæculo nequam misericorditer à Deo præterirentur.

Reiecta verò tamquam periculosa sententia eorum,

Conditionata
futura con-
tingentia quæ

Cognoscant
à Deo.

Qualiter
falsa quæ-
dam senten-
tia.

rum, qui negant Deum cognoscere futura ea fuisse ex illa hypothese seu conditione, merito hi autores partem tuerentur contrariam. Addunt tamen, quia nunquam futura erant, Deum solum cognoscere ea, ut possibilia, perinde, atque cætera, quæ esse possunt, & futura non sunt. Renuunt namque concedere medium inter futurum simpliciter & possibile merum, idque ut mediam scientiam effugiant: cum tamen in te proposita, nisi incidere velint in periculosam aliorum sententiam, quam reiciunt, & manifestè verbis Christi Matthæi 11. repugnare velint, medium illud sic concedendum, nempe futurum ex illa conditione, quod proximijs accedit ad futurum simpliciter, quam si futurum ex eadem conditione non esset, solumque ea hypothese data, esset possibile. Etenim, cum possibilis esset pœnitentia tam Tyriorum & Sidoniorum, quam habitatorum Corozain, & Bethsaida: & ex hypothese quod eadem virtutes utrobique fierent, asseruerit Christus pœnitentiam Tyriorum & Sidoniorum futuram fuisse: cum tamen pœnitentia habitatorum Corozain & Bethsaida: ex eadem hypothese non fuerit, sed solum permanerit intra limites rei possibili: sane concedendum est, medium quod intendimus inter futurum simpliciter, & merè possibile: quod quia in Tyrijs & Sidonijs, data ea hypothese, proveniebat ex minore duritie, & culpa proprii arbitrij, quam fuerit culpa & durities habitatorum Corozain, & Bethsaida, idcirco Christus ea in parte prætulit Tyrijs & Sidonios habitatoribus Corozain & Bethsaida, tolerabiliusque dixit futurum illis in iudicio, quam his alijs. Dixi, concedendum esse illud medium, nisi incidere velint in periculosam sententiam, quam reiciunt: quoniam assertores periculosæ illius sententiæ sanè non negabant, Deum cognoscere, ut possibilia eiusmodi futura conditionata, sed solum ut media inter futura simpliciter, & merè possibilia per facultatem arbitrij hoc est, ut futura, non simpliciter, sed secundum quid, videlicet ex hypothese illa nunquam futura.

Quo loco obserua, autores, cum quibus disputamus, cum certitudinem totam, quod contingentia sint futura, referant in concursum, seu auxilium efficacax, atque in præfinitionem diuinam illud conferendi: solæ autem virtutes, quæ Corozain & Bethsaida factæ sunt, non sint ex se auxilium efficacax, eò quod habitatores eorum locorum non fuerint illis conuersi: utique censent, atque, si eorum verba expendas, volunt, ex illa sola hypothese, neque habitatores Tyri & Sidonis fuisse conuertendos, sed ex eo fuisse conuertendos, quia simul Deus præfinituisset conferre illis auxilium efficacax, quod si similiter conferre præfinituisset habitatoribus Corozain & Bethsaida, hi etiam conuertentur. Vnde vides, ut effugiant scientiam mediam, constituantque concursus, seu auxilia ex se efficacax, atque præfinitiones, quales explicatæ sunt, defendant, enervare, ac præuerrere verba illa Christi Matt. 11. Si namque ex hypothese, quod virtutes illæ factæ fuissent in Tyro & Sidone, conuersi non fuissent Tyrijs & Sidonij, nisi ultra illas Deus conferre illis præfinituisset auxilium aliud ex se efficacax, quod illis non fuit collatum, & cum quo viri Corozain & Bethsaida: conuertentur, si ipsis similiter esset præfinitum, quid quæso est, quod Christus viris Corozain & Bethsaida: improperat? Cum Tyrijs & Sidonij non minoribus auxilijs, quam ipsis, ad suam conuersionem eguerint? Et utriusque quantum ex se est, iuxta horum Doctorum sententiam, pares sint, ut conuertantur, aut non conuertantur, nec plus à quorundam arbitrio, quam

Adolma in D. Thom.

A aliorum, idpendeat? Legitimam verò illorum verborum expositionem tradidimus in nostra Concordia disp. 8. ad hunc articulum, ubi ostendimus, auxilia gratiæ non habere ex sua natura, quod efficacax sint, aut non sint, sed id pendere ex eo, quod arbitrium eis motum, & excitatum consentire, & cooperari velit, aut non velit, ut Concilium Tridentinum perspicue definit.

Quamuis autem ad conuersionem nostrâ utrumque necessarium sit, nempe quod Deus auxilio gratiæ superuenientis excitet, & moueat nostrum arbitrium, & quod arbitrium consentiat & cooperetur quia tamen Deus semper est ad ostium paratus, ut auxilio gratiæ pulset ac moueat, si per nos non steterit: & miracula in nostro conspectu facta vim maximam habent ad nos permouendum ad consensum, ut ibidem ostendimus: inde effectum est, ut Christus, qui omnes per auxilium gratiæ præueniens, & cooperantis paratus est adiuuare, merito habitantibus Corozain & Bethsaida: improperet, quod cum tot signa & virtutes in ipsorum conspectu sint facta, noluerint ex parte sua præbere suam consensum ad pœnitentiam & ad conuersionem: quem tamen Tyrijs & Sidonij præbuerunt, si in illorum conspectu eadem signa fuissent facta.

C Autores, cum quibus disputamus, postquam nostra legerunt, præter viam hæcenus explicatam, qua Deus in particulari actus liberi arbitrij creati per concursum aut auxilium efficacax præfinit, aliam quoque tradunt, per quam certò & infallibiliter Deus cognoscat, quæ contingentia futura sint, aut non: tamen si in progressu sui operis ea non vtantur, sed soli primæ adherant, quam solam docuerant antea, & iuxta quam cætera tradiderant.

Dei enim, Deum comprehensione suæ essentia, in qua tanquam in obiecto primario, eminentissimo, longèque excellentiori modo, quam in se ipsiusmet sint, cætera omnia (ut nos dicebamus) comprehendit, cognoscere omnia quæ per arbitrium creatum futura re ipsa sunt, ex hypothese, quod illud statuat creare in tali ordine rerum & circumstantiarum, intendendo ut faciat hoc, & permittendo ut faciat illud in particulari: quin Deus arbitrium ipsu determinet in particulari, sed potius liberu illud relinquat, ut vel contineat actum, vel se ipsum in vnam, aut alteram partem flectat. Addunt tamen, Deum hoc cognoscere per scientiam naturalem in essentia & ideis, quæ naturaliter Deo representant, non solum in esse possibili, sed etiam in esse futuro, ea omnia quæ per arbitrium creatum sunt futura. Cum enim, inquit, ex hypothese, quod arbitrium creetur, & collocetur in hoc, vel in illo ordine rerum & circumstantiarum, altera contradictionis pars cuiusque futuri contingenti, quæ sub ipsius est potestate futura sine neque ex tempore incipiat esse in Deo idea, quæ naturaliter intellectui diuino ea pars representetur, sciendum est, esse in Deo ex æternitate ante actum liberum suæ voluntatis talem ideam, quatenus in ipsa essentia, ut nostro intelligendi more cum actum præuenit, sunt omnia eminenter, etiam futura contingentia in esse futuro.

F Hæc omnia, licet ex nostra doctrina, paucis mutatis, decerpta sint, ut tamen eorum auctores rectè asserant, longè ab ea distant. Quatenus verò ab ea discrepant, videtur excogitata, ut nostram scientiam mediam fugiant, eoque ipso de medio eam arbitrij libertatem tollant, quam asserere videbantur desistendo à præfinitionibus per concursum Dei efficacem, qui arbitrium in particulari determinaret, liberumque proinde inqueretur, ut se in quam mallet, flecteret partem.

Via alia eorundem qua Deus conditio nata, cætera que contingit cognoscat.

Refellitur.

T In

In primis doctrina hæc ponere videtur, alteram partem eorum futurorum contingentium, quæ à nostro arbitrio pendent, determinatè esse veram, antequàm existant, idè quæ naturaliter representari determinatè futuram in idea seu essentia diuina: id quod nos disputatione præcedente reieccimus, tãquam doctrinã Aristotelis, & communiquè Doctõrum sententiã contrariam, & cum ipsamet futurorum contingentium natura pugnant, quæ eo ipso indifferentia sunt, vt eorum vnũquodque sit, aut non sit, vt ad caput vltimum primi de interpretatione ostendimus. Neque intelligi valet, quam ratione altera pars contradictionis determinatè sit futura per comparationem ad liberum ipsum arbitrium, & arbitrium ipsum liberum sit, vt re ipsa vtriusuis indifferentem ponat.

Deinde sic libet argumentari, Vel idea diuina idcirco representat hanc partem contradictionis esse futuram per arbitrium creatum ex hypothesi, quod in tali ordine rerum & circumstantiarum creetur, quia arbitrium pro sua libertate in eam se flectet, representatura oppositam, si arbitrium pro eadem sua libertate se esset flexurum in oppositam, vt potest: vel non, sed idea illa omnino naturaliter id ita representat, quasi nulla ratione potuerit representare oppositum, ac proinde arbitrium ad id se determinatum. Si des primum cum eadem sit ratio de idea diuina, & de scientia diuina, quæ illi respondet, admittit profectò scientiam mediam, quam refugis, & toties negas, & sine qua arbitrij nostri libertas non potest salua consistere. Quemadmodum enim idea illa contrarium potuit representare, ræque ipsa representasset, si, vt potest, contrarium per arbitrium creatum esset futurum: sic etiam Deus scientia, quæ illi respondet, & antecedit actum liberum suæ voluntatis, contrarium sciuisset, cum tamen sit naturalis in Deo, vt distinguitur contra liberam, licet, non, vt distinguitur contra ita innatam Deo, vt per eam id cognoscat, quasi nulla omnino ratione potuerit, & fore contrarium, & contrarium per eam à Deo cognosci. Si verò des secundum, nempe ideam, v. g. consensus Petri in fornicationem, ita naturaliter representare Deo consensum illum esse futurum, quasi innatam omnino sit Deo ita eam representare, vt nulla ratione potuerit non esse talis representatio, & per consequens arbitrium Petri sit ad eum consensum determinatum, nec possit non esse futurum, quæ quæ ratione libertatem ad non peccandum in Petro salua? Idem verò omnino est de cæteris actibus in eo liberis.

Idea quo pacto res representet. Id præterea in hac opinione displicet, quod ideas in Deo constituat, quæ ante actum liberum diuinæ voluntatis res in esse futuro representent. Idea namque solùm representat rem, cuius est idea, in esse possibili, & modum quo fieri possit, futuritatemque ipsam, seu existentiam talis rei, solùm representat, vt possibilem, modumque quo in actu exercito poni in esse possit: per scientiam autem artificis determinatam per liberam eiusdem artificis voluntatem vt res, iuxta ideam & scientiam, executioni mandetur, consequuntur res esse existentia: atque adeò nulla earum cognoscitur futura, nisi in libera artificis voluntate: licet ante liberam artificis voluntatem cognoscantur futura ex hypothesi, si artifex illas executioni mandare velit. Quando autem res aliquæ à duobus artificibus liberis pendet, vt ea, quæ ab arbitrio creato angelico vel humano sunt, pendent à Deo create arbitrium in hoc aut illo ordine rerum, volentque hoc vel illo modo cooperari cum illo, & simul ab influxu arbitrij crea-

ti: vtique vt ex hypothesi cognoscantur futura, necesse est, vt determinatio libera vtriusque voluntatis ponatur: Deus autè determinationem arbitrij creati infinita, illimitatq; perfectione sui intellectus eminentissimãq; comprehensione qua illud in sua essentia longè altius, quam in se ipso sit, comprehendit, cognoscit, antequàm sit, ac proinde ex hypothesi quod illud in tali vel tali ordine rerum & circumstantiarum velit collocare, cognoscit, in quam partem pro sua libertate se flectet. Illud etiã admonuerim, cum entitates, existentiaque earum, idem omnino sint, siue apprehendantur vt possibles, siue vt actu existentes, ad comprehensionem rei necessarium non esse, vt id omne cognoscatur in esse futuro, quod sub illius potentiam cadit: sic enim Deus, non solùm si nihil creare constituisset, sed etiam modò, non comprehenderet se ipsum: quia non potest cognoscere in esse futuro omnia, quæ sub suam omnipotentiam cadunt: Ad comprehensionem igitur rei satis est, si omnia, quæ facere potest, atque existentia singulorum, cognoscantur in esse possibili, vt alibi in hoc opere dictum est.

Tertiam quoq; viam tradit iidem autores, vnde Deus, etiã ante liberũ actũ suę volũtatis, certò sciat quænã cõingentia sunt futura. Quia enim, inquit, in illo priori per scientiam, quæ actum voluntatis antecedit, comprehendit Deus suam essentiam, potentiam, & voluntatem, vtique in eo priori cognoscit, ad quæ voluntas se sit determinatura, ac proinde cognoscit, quæ contingentia sint re ipsa futura, & quæ forent ex hypothesi, quod aliter vellet determinare: quod est cognoscere non solùm contingentia re ipsa futura, sed etiam conditionaria, quæ erant penitentia Tyrionum & Sidoniorum, & descensus Saulis in Ceilam, tradendumque fuisse Dauidem in manus Saulis.

Doctrinã hanc confirmant, quoniã diuina voluntas quasi ducitur à diuino intellectu, & à rationibus suis infinite sapietis, quatenus in ideis Dei supremi artificis continentur, ac splendent omnia, etiam quoad esse futurũ: quare licet, quæ contingenter sunt futura, neq; stabilitatè habeant, vt re ipsa sint futura ante liberũ decretũ diuinæ volũtatis, neq; cognosci possint, vt re ipsa futura, nisi per ordinẽ ad tale decretũ: nihilominus quatenus in illo priori continetur, ac splendent in rationibus, idealibus, comprehenditur, ac penetratur tale decretum nostro intelligendi modo posterius futurũ, vtique, in illo priori cognoscitur, quæ contingentia vi illius eiusdẽ decreti determinationisve liberæ diuinæ volũtatis sint re ipsa futura. Si namq; determinatio illius in eo priori non cognosceretur, atq; adeò quæ contingentia vi talis determinationis re ipsa essent futura, scientia Dei in eo priori non esset comprehensua, vniuersalissima, ac perfectissima, quandoquidem Deo aliquid per ipsam tunc lateret, quod posterius sciret: hæc autè affirmanda non sunt de diuina scientia in illo priori.

In primis, qui ita loquuntur, negare non possunt in Deo scientiam mediam futurorum contingentium ratione decreti diuinæ voluntatis, & quatenus contingentia futura ab eo pendent decreto, nisi arbitrij libertatem in Deo comparatione sui decreti negare velint. Etenim scientia, qua Deus ante decretum suę voluntatis nouit ad quæ decretum illud se esset determinaturum, ac proinde, quæ contingentia vi illius determinationis essent futura, potuit sanè non esse in Deo: quia decretum illud potuit ad alia se determinare, aut statuere nihil omnino creare, quod si futurum fuisset, vt potuit, talis scientia non fuisset in Deo: quod fit, vt scientia illa tam determinationis sui decreti, quàm futurorum quæ ex

Ad comprehensionem rei non requiritur id in esse futuro cognosci, quod sub ipsius potentiam cadit.

Alia erundem via qua Deus futura contingentia cognoscit etiam conditionata.

Exigit argumentum.

Refellunt eorum sententia.

illo

illo pendent, licet naturalis fuerit in Deo, ut distinguitur contra liberam, eò quòd liberum actum voluntatis diuinæ antecedit, non tamè fuerit ita Deo innata, quasi non potuerit non fuisse, ac proinde sit scientia medià, quam auctores, cum quibus disputamus, negant esse in Deo ante liberum actum suæ voluntatis. Et obserua, quòd cum scientia illa non solum antecedit omnem actum voluntatis diuinæ, sed etiam sit cognitio, qua veluti illuminatur, ac ducitur voluntas ad volendum, dum per eam obiectum ei ostenditur, tum illud, in quod solum naturaliter, tum etiam illud, seu ea, in qua liberè potest ferri, nullo modo potest esse liber, sed omnino esse debet naturalis, ut distinguitur contra liberum.

Deinde displicet in ea sententia, quòd in idea diuina ponatur representatio futurorum contingentium in esse futuro: cum, vt supra dictum est, tam entitates illorum, quam eorumdem existentia, solum ex idea represententur, & cognoscantur vt possibiles, & quo pacto poni in esse possint, non verò vt futura: quia id pendet à determinatione voluntatis artificis, quæ est posterior idea, idæque representatione. Neque determinatio diuinæ voluntatis representari potest in idea: tum quia diuinæ voluntatis, determinationisque illius, non datur idea, sed solum creaturarum: tum etiam, quoniã diuina voluntas in se est indifferens & libera, vt in quam partem maluerit se ipsam determinet, ac proinde ante eam determinationem, neque est, neque esse potest in Deo aliquid, quod repræsenter in quam partem se debeat determinare. Et cum non detur natura superior Deo, quæ ipsum eminentissimo modo contineat, sicut ipse modo eminentissimo continet quocumque arbitrium creatum: vtique, non sicut ipse, propter excessum infinitum suæ cognitionis supra entitatem & perfectionem cuiusque arbitrii creati, eminentissimumque modum, quo illud comprehendit, agnoscit in quam partem creatum arbitrium se flectere pro sua libertate debeat, sic vel ipse, vel quicumque alius, ante determinationem suæ voluntatis agnoscit, in quam partem se flectere debeat. Neque id necessarium est, vt in eo priori dicatur se ipsum comprehendere: quoniam ad se ipsum comprehendendum, satis est, quòd penetret omnia ad quæ sua potentia, suus intellectus, & sua voluntas se possunt extendere, atque adeò sufficit, quòd in sua voluntate circa quocumque obiectum penetret partes omnes, ad quas se potest determinare. Sicut enim ex eo, quòd modo non cognoscat se habuisse multas determinationes circa varia obiecta, quas potuit habere, & si habuisset, agnosceret eas, non definit se ipsum comprehendere, quia cognoscit eas omnes fuisse possibiles, & fuisse futuras, si ipse ad eas sese voluisset determinare: sic etiam in illo priori non definit se ipsum comprehendere ex eo, quòd ante suam determinationem non agnoscat in quam partem se debeat determinare: quia penetrat omnes, in quas potest se determinare, esseque eas omnes in sua potestate seu arbitrio: quod vt liberum, minimeque tunc circa quocumque obiectum creabile ad vnum determinatum, agnoscitur.

Præterea, vt disputatione præcedente dicebamus, non video quomodo Deus ante determinationem suæ voluntatis agnoscere possit, in quam partem ea se sit determinatura, & quòd postea liberè, & non necessariò, in eam se determinet. Quoniam cognitio illa esset infallibilis & certa, quia Dei, & naturalis, vt distinguitur contra liberam, vt supra ostensum est: quoniam antecederet omnem actum liberum diuinæ voluntatis, essetque

Molina in D. Thom.

A actus, quo diuina voluntas veluti illuminaretur, ac duceretur ad primò volendum, qui proinde actus esse non potest imperatus à voluntate, aut liber, sed necessarius: non autem intelligo, quomodo stare possit, vt vnum & idem suppositum prius cognoscat tali genere cognitionis certæ & naturalis determinationem futuram suæ voluntatis, & postea liberè, & non necessariò, in eam partem se determinet, ac proinde quomodo omnia necessitate naturæ non eueniant, vt à tali cognitione, & determinatione voluntatis proficiantur ac pendent.

B Ad argumentum contrariæ opinionis dicendum est, vt diuina voluntas quasi ducatur à diuino intellectu & à rationibus idealibus ad volendum, necesse non esse, vel id eas representare res in esse futuro, vel notitiam diuini intellectus in esse futuro eas agnoscere: sed satis esse, si in esse possibili, & quo ad modum quo fieri possint, idæ illas representent, & notitia intellectus eas agnoscat: vnde negandum est, aliter res futuras splendere aut præsentari in diuinis ideis, vel cognosci à diuina scientia in illo priori. Ad id verò, quod de comprehensione illius decreti in illo priori, & de comprehensione, vniuersalitate, & perfectione diuinæ scientiæ in eodem priori, subiungitur, dicendum est. Vt aliqui comprehendatur, necesse nõ esse, vt cognoscat esse futurum: sic enim Deus non comprehenderet res, quæ numquam erunt: sed satis esse, si cognoscantur omnes modi possibiles illius: id quod de suo libero decreto cognoscit Deus in illo priori: cognoscit namque totam vim, entitatem & perfectionem illius, omnesque modos quibus potest illud determinare agnoscendo singulos futuros, aut nõ futuros in eodè nunc æternitatis, prout posterius, nostro intelligendi modo cum fundamento in re, voluerit eos determinare, aut non determinare: quòd satis est ad comprehensionem illius: præsertim pro illo statu, in quo cõsideratur, prius nostro intelligendi modo, quam decretum illud ad intra in Deo emanet. Sicut enim nullum est absurdum, quòd Deus, vt in illo priori nostro modo intelligendi spectatur, nondum intelligatur habere decretum ipsum, actumve suæ voluntatis, non solum prout habet ratione liberi, sed etiam, vt habet ratione naturalis, quo se ipsum diligit: sic maiori cum ratione, nullum est absurdum, quod sua scientia non intelligatur tunc habere ratione libera, cognitionisve in quam partem decretum illud liberè se determinabit, sed solum, in quas partes se possit liberè determinare: maxime cum, quòd decretum illud se sit determinaturum in hac partem, aut illam, solum addat supra se ipsum respectu rationis, vt ex dicendis in progressu huius operis patebit, qui etiam respectus tunc cognoscitur in ratione possibilis, & futuri, non simpliciter, sed si in eam partem se velit voluntas determinare. Quo loco obserua, prioritatè nostro modo intelligendi cum fundamento in re, de qua est sermo, non esse prioritatem quasi detur instans, vel natura, vel temporis, in quo sit vnum, & non sit aliud, vt vult Scotus, falsumque esse in progressu huius operis ostenditur: sed solum in eo esse postam, quòd propter dependentiam actus voluntatis à notitia intellectus, & non è contrario, concipitur vnum à nobis tamquam præsuppositum, quando nondum concipitur aliud: cum tamen in re sint semper coniuncta: imò actus intellectus diuini voluntatis, ceteraque attributa se mutuo includant, vt in materia de sanctissima Trinitate dicitur. Quare sicut ex eo, quòd attributa à nobis concipiuntur vnum præcisè à alio, nequam vnum carer in re perfectione alterius: sic in re

Ad argumentum aliorum.

proposita ex eo, quod scientia diuina, vt prærequi-
sita est ad actum voluntatis, concipiat à nobis, vt
nondum habens adiunctam notitiam determina-
tionis eiusdem actus, non proinde in re est aliquan-
do sine ea notitia, quasi in re aliquando detur in
Deo scientia naturalis, quin simul habeat adiunctam
rationem scientiæ liberæ.

Illud addendum est, vt integrè argumento satis-
fiat, scientiam diuinam non esse magis vniuersalè,
aut magis perfectam ex eo, quod per eam cognosca-
tur aliquid futurum: alioquin aliqua perfectio dees-
set Deo, aut vniuersalitas ipsius scientiæ ex eo, quod
multa non sint futura, quæ statuere potuit vt essent,
& si statuisset, cognosceret modò esse futura: cum
tamen modò futura ea non agnoscat. Quia ergo
Deus ea, quæ non sunt futura, cognoscit vt possibi-
lia esse, & vt futura, si ea ipse statuere voluisset, vt
essent: neque maior, aut distincta perfectio est in
Deo, cognoscere aliquid vt futurum, quàm vt pos-
sibile, & futurum, si ipse statuere id velit, aut volu-
isset: inde efficitur, vt siue Deus cognoscat aliquid fu-
turum absolute, siue non, sed possibile ac futurum
ex hypothesi, non minor perfectio & vniuersalitas
sit in sua scientia. Adde, semper diuinam scientiam
naturalem habere in re adiunctam scientiam libe-
ram, vt dictum est: tamen si nobis concipi vnà pos-
sit ante aliam, & sine alia.

MEMBRUM II.

Præcedens sententia impugnatur.

Autores sententiæ membro præcedente relate,
neque possunt, neque videntur negare scien-
tiam Dei mediā per comparationem ad actus ar-
bitrij creati malos moraliter.

*Peccatorū
comparatio-
ne, nec præ-
finitiones, nec
concursum
Dei efficaci
constituunt.*

In primis, quia comparatione eorum non consti-
tuunt concursum Dei efficacem, sed, quod sequan-
tur, meritò tribuunt determinationi influxusque
proprio liberi arbitrij ipsius, quo sua libertate con-
cursum Dei generalem, ex se indifferentem vt illi,
aut alij longe diuersi sequantur, ad eos actus deter-
minat: eaque de causa peccata, etiam materialiter
sumpta, non Deo concursum generali influenti, sed
ipsi arbitrio tamquam propria & particulari eorum
causa nobiscum tribuunt, vt ex his quæ membro
præcedente, & disput. 7. regulimus, est manifestum.
Imò verò ad actus malos, moraliter non constituunt
concursum generalem Dei in causam, quo eam mo-
ueat, & applicet ad operandum, sed solum concur-
sum generalem cum causa immediatum in effe-
ctum, vt disput. 7. relatum est.

Deinde, quia comparatione eorundem actuum
non constituunt Dei præfinitiones, vt membro præ-
cedente visum est, eò quod Deus non determinet
ad eos actus arbitrium creatum, sed ipsum sua li-
bertate & nequitia ad eos se determinet.

Tertio, quoniam testimonia sanctorum Patrum,
quibus disputatione præcedente confirmauimus
scientiam mediā, dum docent: non idè actus ar-
bitrij nostri futuros fuisse, quia Deus præsciuit eos
futuros, sed è contrario, quia futuri erant pro arbi-
trij libertate, idcirco Deum eos præsciuisse: expo-
nunt hi autores de actibus peccatorum, de quibus
solis id verum esse censent: eò quod Deus illos non
prædefiniat, neque ad eos moueat & determinet ar-
bitrium: secus autem de actibus arbitrij non malis,
qui idcirco, inquirunt, sunt, quia præfinitur à Deo, ex
solâque ea præfinitione certum est eos esse futuros, non
verò ex mediâ aliqua scientia, qua, ex hypothese quod

A arbitrium creetur & collocetur in aliquo ordine re-
rum & circumstantiarum, absque alia præfinitione, al-
titudine diuini intellectus certo futuri præfinitur.

Quia ergo scientia, qua Deus præiudic, quæ
peccata per quodcumque arbitrium creatum sint
futura, certa est: neque certitudinem illius referre hi
autores possunt in præfinitionem diuinæ volunta-
tis ac determinationem, qua arbitrium creatum ad
actus malos determinet, vt ex iis, quæ ex ipsorum
sententia relata sunt, constat: neque sit aliud, in quod
reduci possit, præter certitudinem scientiæ mediæ,
qua altitudine sui intellectus, eminentissimæque
comprehensione arbitrij creati in sua essentia, certò
id, quod in se erat incertum & contingens in vtram-
uis partem, cognouit, nempe in quam partem arbi-
trium pro sua libertate se esset flexurum ex hypo-
thesi, quòd in hoc vel illo ordine rerum & circum-
stantiarum collocaretur, sciturus contrariam, si, vt
potest, continere deberet consensum in peccatum,
aut dissensum esset eliciturus: consequens profectò
est, vt circa actus peccatorum videantur eam admir-
tere: idque attestantur multa, quæ, quando de acti-
bus peccatorum sermo est, docent.

Nisi forè cum iis, quos disputatione 15. impu-
gnauimus, certitudinem scientiæ, qua Deus scit,
quæ peccata sint futura, reducere velint in certi-
tudinem & infallibilitatem, quòd voluntas creata
eo ipso circa materiam cuiuscumque virtutis pec-
cat, quòd efficaciter à diuina voluntate non deter-
minetur ad bene operandum: quasi in prædefinitio-
ne ad quos actus non malos liberum arbitrium crea-
tum concursum, aut auxilio ex sua natura efficaci de-
terminetur, certò, certitudine quæ ex ipsomet obie-
cto proueniat, conspiciat Deus, tum qui actus non
mali sint futuri, tum etiam quæ peccata, & qua in-
tensione aut remissione elicita, & in quo temporis
puncto cum cæteris circumstantiis, tam per com-
missionem, quàm per omissionem sint futura: quasi
voluntas eo ipso non possit ea euitare, sed ex se, po-
sita ea præfinitione circa solos actus non malos, de-
terminata sit ad ea omnia eo pacto contra rectam
rationem & legem Dei committenda ac omittenda:
& quasi ea sit conditio intrinseque natura cuiusque ar-
bitrij creati, siue illud Angelicum sit, siue huma-
num, vt in quocumque temporis momento, & in
quocumque rerum ordine sub quibuscumque circum-
stantiis collocetur, etiam si in gratia gratum faciente
sit, & in statu in quo Angeli & primi parentes ante
peccatum fuere, ea omnia contra rectam rationem &
legem Dei tunc committat & omittat: & quàm maxima
intensione poterit ea committat, quæ tunc commit-
tere & omittere possit, nisi à Deo per determinatio-
nem efficaci concursum ad actus non malos inde re-
tardetur, ac retrahatur: ita vt dicendum sit, arbi-
trium omne creatum, sponte quidem, at naturæ ne-
cessitate ferri in ea omnia peccata, quæ valent com-
mittere, eatenusque solum in ea non incidere, qua-
tenus auxilio efficaci, ad actus non malos elicien-
dos, consequenter retrahitur, & cohibetur à pec-
catis committendis. Hæc quippe omnia necessaria
sunt ad ea via tuendam certitudinem in scientia
Dei circa peccata futura. Si namque liberum ar-
bitrium sua innata propensione non fertur natu-
ræ necessitate in genus omne peccati, quod in
quocumque instanti, & sub quibuscumque circum-
stantiis potest committere aut omittere, sed inte-
grum illi est ab aliquo se continere, aut remissius,
vel intentius peccati actum elicere, aut quamuis
aliam circumstantiam variare, certò Deus ea sola
via non cognosceret certò & infallibiliter, quæ pec-
cata

ca & qualia ac quantæ culpæ sint futura, vt ex se est notissimum. Lege qua disputatione 15. aduersus hanc viam obieciimus. Certè si ex vna parte Deus omnes actus non malos arbitrij creati ex eo certò cognoscit futuros, quia in eo ordine rerum, quem creare statuit, pro sola libera sua voluntate prædefiniuit conferre ad eos concursum ex se efficacem, sine quo arbitrium non potest illos elicere, & quo posito non potest eos non elicere: ex alia verò parte idcirco certò cognoscit peccata omnia futura, quia eo ipso, quòd nec plures nec alios efficaces concursus ad actus non malos conferre statuit, arbitrium ipsum certò & infallibiliter in ea incidet peccata, eo pacto & cum his circumstantiis, cum quibus decursu temporis fient, siue ad malum, siue etiam ad actus indifferentes, possit salua consistere, & qua ratione fatalis necessitas quo ad hæc omnia possit vitari, quæ item ratione cætera absurda grauissima non sequatur, quæ disputatione 15. ex ea sententia deduximus, & per consequens cur sententia, aduersus quam disputamus, error manifestus in fide non debeat appellari. Etenim licet ratio spontanei & voluntarij salua maneat, qualem Lutherani in nostro arbitrio admittunt, & qualis in iumento certetur, quatenus arbitrium non inuitum consentiet, & cooperabitur ad actus non malos cum concursu ex se efficaci ad ipsum suauiter mouendum, vt eos eliciat, & quatenus sua innata propensione incidet in peccata, dum non adest concursus efficax ad actus non malos, quo à peccatis retrahatur, & contineatur: non video tamen, quomodo in potestate ipsius situm tunc maneat, non consentire, & non cooperari cum concursu efficaci ad actum non malum; quod ad rationem libertatis ad bonum morale, ac meritum est necessarium: & quomodo, absente concursu efficaci ad actum non malum, continere se possit à peccato: quod, tum ad rationem libertatis ad peccandum, tum etiam ad rationem ipsam peccati est necessarium, ac proinde contradictionem implicat, esse id tunc peccatum. Imò verò non video, quomodo peccata nostra Deo tamquam naturæ auctori non sint tribuenda, qui talem ad eam propensionem arbitrio creato contulerit. Sicut enim propter propensiones & vires, quas agentibus necessitate naturæ tribuit, actus & effectus eiusmodi agentium Deo tribuuntur, eaque de causa naturæ opus à Philosophis opus intelligentiæ, ac proinde Dei, appellatur: sic actus nostrorum peccatorum Deo tamquam naturæ auctori essent tribuendi, qui eam propensionem ad peccata committenda creato arbitrio indiderit. Dicere autem, in sensu diuiso manere potestatem arbitrio ad non elicendum actum non malum, & ad non peccandum, quatenus si Deus non præiniuisset conferre concursum efficacem, arbitrium non eliceret actum non malum, & si efficacem concursum conferret ad actum non malum, arbitrium non peccaret: sanè id non est libertatem constituere in arbitrio creato, sed in Deo, vt arbitrium moueat, aut non moueat ad actum non malum, & vt illud cohibeat, aut non cohibeat à peccato: non secus ac quando iumentum in vnam, aut alteram partem capistro ducitur, libertas non est in iumento, sed in homine, qui illud in vnam aut alteram partem ducit, vt disputatione 15. & alibi dictum est.

Quòd si quis dicat, peccata omnia per arbitrium quodcumque creatum futura, cognosci certò

Molina in D. Thom.

A à Deo in libera determinatione suæ voluntatis, qua ea permittere statuit: quoniam in sensu composito non stat, Deum statuisse permittere aliquod peccatum, & illud non fore. Si quis inquam hoc dicat, attendat, permissionem peccati (vt in progressu huius operis dicitur) supponere illud futurum esse per arbitrium creatum, si in tali ordine rerum, & circumstantiarum collocetur, Deumque præuidere futurum, nisi arbitrium maioribus aut aliis auxiliis adiuuetur, posseque illud impedire: voluntatem verò permittendi tale peccatum non aliud esse, quàm, his omnibus præsuppositis, non velle conferre alia auxilia, quibus impediatur: itémque permissionem ipsam non esse aliud, quàm in tempore non alia auxilia conferre, quibus impediatur: id enim quis permittere dicitur, quòd cum videat alioquin futurum & possit impedire, non impedit, sed sinit vt fiat. Quia ergo voluntas permittendi peccatum supponit præscientiam, quòd per arbitrium liberè sit futurum, nisi aliis auxiliis impediatur, ratione illius præscientiæ non stat in sensu composito, Deum velle illud permittere, & illud non fore.

B At verò inquirendum restat de radice certitudinis illius præscientiæ, quæ liberam voluntatem Dei permittendi peccatum antecedit, vtum ea certitudo inde proueniat, quia arbitrium ipsum ex se est ad eò propensum ad peccandum, vt nisi auxilio efficaci, quo distrahatur ad actum non malum, à peccando cohibeatur, & retardetur, natura necessitate feretur in id peccatum, atque idcirco ex natura ipsa obiecti Deus certò id scit esse futurum, vt via, quam huc vsque impugnauimus, cum apertissima libertatis arbitrij creati euersione contendebat: an non, sed quia Deus altitudine sui intellectus eminentissimæque arbitrij creati penetratione id supra naturam obiecti scit pro arbitrij libertate futurum, sciturus contrarium, si pro eadem arbitrij libertate contrarium, vt potest, esset futurum: quod est scientiam mediam per comparisonem ad ea contingentia futura, quæ ab arbitrio creato pendet, in Deo constituere.

C Quia ergo autores, cum quibus disputamus, neque cum Lutheranis & aliis hereticis constituitur præfinitiones, & motiones, ac determinationes Dei, quibus efficaci concursu arbitrium creatum ad actus peccati moueat, ac determinet, vt in illis certò cognoscere valeat, quæ peccata per creata arbitria sint futura: neque item certitudinem eiusdem præscientiæ reducere videntur incertitudinè & infallibilitatem, quòd voluntas creata peccabit, nisi à Deo per concursum efficacem ad actus non malos à peccatis retrahatur, ac cohibeatur, quasi ad peccata sit ita propensa, vt natura necessitate in ea feratur, nisi aliunde cohibeatur, quoniam id error esset in fide, neque aliud sit, ad quod reduci possit, quàm ad certitudinem scientiæ mediæ, qua Deus altitudine sui intellectus eminentissimæque comprehensione arbitrij creati in sua essentia certò cognouit, in quæ peccata pro sua libertate quodcumque creatum arbitrium laberetur ex hypothesi, quòd in tali, vel tali ordine rerum & circumstantiarum collocaretur, cū posset ex eadem hypothesi in ea re ipsa non labi, & si ita esset futurum, hoc, & non illud, præcuiisset Deus; affirmandum sanè videtur, hos autores non negare scientiam mediam in Deo circa peccata futura: præsertim cum, quando de peccatis sermo incidit, consentaneè ad scientiam mediam loquantur, eaq; doceant, quæ sine mediâ scientiâ stare non

Permissio peccati quid sit, & qua supponit.

Certitudo diuina scitæ, quod arbitrium peccabit vnde proueniat.

possunt, ut supra ex parte dictum est. Quamvis, ut verum fatear, interdum redolere videantur opinionem, quam disputatione 15. impugnauimus, atque ad permissionem peccatorum confugiant, indeque solum certam esse velint præscientiam Dei erga peccata futura, abique vlla præuia scientia media.

Illud tamen obiter admonuerim, si scientiam mediam circa peccata concedant, immerito illam vniuersim impugnant. Præterea, dum de futuris contingentibus conditionatis loquuntur, & in Deo certam de illis scientiam rectè admittunt, immerito, ut certitudinem scientiæ omnium, quæ commemorant, saluent, recurrunt ad Dei præfinitiones quæ fuissent, si conditiones adimplerentur quasi in eis præfinitionibus certò ex talibus conditionibus futura præcognoscerentur. Etenim descensus Saulis in Ceila ad Dauidem capiendum ac interficiendum, si Dauid in Ceila maneret, peccatum erat lethale: Saulis traditio item Dauidis innocentis, à quo vixi Ceila tantum beneficium acceperant, similiter videbatur lethale eorum peccatum: denique peccata, in quæ iusti lapsuri erant, nisi morte præirentur, lethalia etiam erant: quæ omnia proinde Deus præfinire non potuit, neque ad ea efficaciter mouere & determinare arbitrium creatum, ut in talibus & ex talibus præfinitionibus certò scire posset ea futura: sed illa erat certitudo scientiæ mediæ circa peccata, ex hypothesi, quòd conditiones illæ implerentur.

Membro etiam præcedente ostensum est, recursum in penitentia Tyrionum & Sidoniorum ad præfinitionem per auxiliū ex se efficacem, quæ fuisset, si apud illos factæ fuisset virtutes, quæ Corozain & Bethsaida factæ sunt, & non potius ad certitudinē scientiæ mediæ, manifestè enervare & euertere verba Christi. Quòd fit, ut vniuersim certitudo in Deo, quòd futura essent contingentia omnia conditionata, sit certitudo scientiæ mediæ, non verò præfinitionis qua arbitrium creatum ad ea per concursum efficacem à Deo determinaretur, si tales conditiones futurae fuissent.

Præfinitiones ad actus non malos per concursum Dei ex se efficaci impugnantur.

Ut verò ad actus liberi arbitrij non malos deveniamus, certè si sine Dei præfinitione, concursuque Dei ex se efficaci potest creatum arbitrium exercere actus omnes peccatorum, quos se ipsa exercet, etiam si in quibusdam eorum sit multum difficultatis, ut in aggrediendo hoste, & conscendendo muro, quando bellum est iniustum, & multum est periculi, valdeque refugit natura, & in plerisque aliis: non video cur sine eodem efficaci auxilio, & præfinitione, solo generali concursu immediatè in actus & effectus, quali Deus ad peccatorum actus ex sententia eorum, quibuscum disputamus, concurrat, non possit elicere actus indifferentes, aut etiam moraliter bonos, in quibus nulla est difficultas, sed potius iucunditas ac delectatio: ut velle ire cubitum, aut præsum, quando id sine peccato facit, & iucundum utrumque illi est: debitu reddere vxori, velle ambulare, aut ludere, animi recreandi gratia: & pleraque alia similia facere. Ridiculus namque esset, qui id negaret: præsertim cum Deus innatam causis secundis libertatē non restringat & coarctet, quando, quod est faciendum, malum non est, sed potius bonum: & cum multiplicandi & augendi sine necessitate non sint concursus Dei maximè ad ea, quæ merè naturalia sunt. Mirumque sanè est, quando aliqui inter se pugnant, eos, ex quorum parte bellum est iniustum sine præfinitione & concursu Dei efficaci pugnare: eos verò, qui non illicitè pugnant, & resistendum & pugnandum egerè præfinitione & concursu Dei effi-

caci. Si ergo arbitrium creatum exercere eiusmodi actus potest sine concursu Dei ex se efficaci, & præfinitione, eòque variare quo ad multas circumstantias, nempe, ut nunc potius incipiat, aut finiatur, quam antea, aut post, ut intentiones, vel remissiones eliciantur, ut ambulatio in vnam, vel alteram partem, & concitator, aut tardior fiat, & sic de aliis circumstantiis: sanè quòd certò Deus præsciet illos absolute esse futuros, & cum his potius, quam cum aliis circumstantiis, reduci non potest in certitudinem præfinitionis ac determinatiōis arbitrij per concursum Dei ex se efficacem, sed in certitudinem scientiæ mediæ, qua Deus altitudine sui intellectus certò cognouit, in quam partem, & in quas circumstantias arbitrium creatum pro sua libertate se esse flexurum, ex hypothesi, quòd illud creare & collocare velle in eo ordine rerum & circumstantiarum, in quo illud collocauit, sciturus non hoc, sed longè diuersum, si pro eadem arbitrij libertate ex eadem hypothesi diuersum esse futurum.

Confirmare hoc ipsum possumus, quoniam in Concordia disp. 2. ad hunc articulum ostendimus, vnum & eundem numero actum in genere naturæ hic & nunc elicitum indifferenter posse esse bonum, aut malum moraliter, variata vna sola circumstantia, quæ nihil facit ad diuersitatem eiusdem actus in genere naturæ: ut eundem numero consensum hic & nunc in concubitu cum hac muliere esse indifferenter posse actum castitatis conjugalis, si cum ea præcessit aliquando contractus matrimonij, & actum fornicationis, & peccati, si talis contractus non præcessit: ostendimus etiam, quo influxu causæ secundæ, & Dei productur actus ille in genere naturæ, resultare, sine alio influxu Dei, aut causæ secundæ, rationem formalem in genere moris, siue illa virtutis sit, siue vitij: si ergo, quando contractus matrimonij non præcessit, actus ille sine concursu efficaci Dei, quo arbitrium præmoueat & determinet, productur cum solo influxu Dei generali in eum actum, indifferenti, ut is, aut contrarius actus sequatur, eò quòd actus ille sit peccati: sanè sine concursu efficaci Dei productur, quando præcesserat contractus matrimonij, consensuque ille est actus castitatis conjugalis: non ergo ex præfinitione, & concursu efficaci certò præcognosceret Deus actum illum bonum esse futurum, sed certitudine scientiæ mediæ, proueniente ex altitudine, & eminentia cognoscentis, qui, quòd incertū in se est, certò penetrat.

Certè mirum est, quòd præfinitiones & concursus ex se efficaces ad omnes actus non malos, etiam naturales, ab his autoribus extendantur. Quidam namque solum ad supernaturales actus, non quidè qui Angelis, aut ab hominibus in statu innocentie fierent, constituuntur, sed solum ad eos, qui ab hominibus naturæ lapsi sunt, perperam asserentes hanc esse gratiam Christi.

Item si circa actus peccatorum autores, cum quibus disputamus, scientiam mediam, iuxta ea quæ supra dicta sunt, admittant: utique cum à peccatorum actibus pendeant pleraque, quæ à principio mundi vsque ad consummationem sæculi per arbitrium humanum facta sunt, & sient, Deus non certò cognouit illa absolute futura, nisi certitudine scientiæ mediæ, qua præiudic, ex hypothesi, quòd talia, vel talia peccata per arbitrium creatum fierent, talia vel talia esse futura, quæ alioquin non essent. Minor, nempe à peccatorum actibus pendere pleraque, quæ per arbitrium humanum fiunt, quæ non essent, nisi peccatorum actus præcessissent, probatur. Nam ab Angelorum peccato pen-

Idem numero actus in genere naturæ indifferenter potest esse bonus aut malus moraliter.

dens fuit, quòd Eua tentaretur & seduceretur: si namque Angeli non peccassent, non essent demones, qui Eua tentarent & seducerent. Item à tentatione & peccato Eua pendens fuit, quòd Adamus peccato illo corruerit, quo genus humanum infectum ac perdidit. A peccato verò Adami pendens fuit, quòd amissa originali iustitia, maxima variatio, tam circa peccata, quam circa bona esset in toto genere humano. Item, ut longè diuersum cursum tenerent generationes hominum, neque iidem essent, qui futuri fuissent in statu innocentiae, ut suo loco dicitur, & ut mirum in modum circumstantiae variarentur, quo ad locum habitationis, periodum vite, & pleraque alia, vnde pendet, quòd longè diuersa, atque à diuersis hominibus fiant post lapsum generis humani vsque ad consummationem saeculi tam in bonum quam in malum, quam fuissent. Item à peccatis posterorum Adami multa dependentia fuerunt, ut à peccatis Iudaorum, mors Christi, redemptio generis humani, & quae illam consecuta sunt, à tyrannorum peccatis, martyrum corona: ab adulteris, sacrilegiis, incestibus, & aliis fornicationibus, dependens fuit, quòd ij omnes generarentur, qui ex talibus fornicationibus geniti sunt, ac proinde ut fierent omnia tam bona, quam mala, quae per arbitrium ita genitorum futura erant. A bellis etiam iniustis & aliis homicidiis, dependens fuit, ut non fierent omnia, quae per arbitrium sic interfectorum futura erant, item omnia quae futura erant per arbitrium eorum, qui à sic interfectis fuissent geniti, & sic de multis aliis, quae ab hominum peccatis dependentia erant, ut variarentur quo ad multas circumstantias, atque ut essent, vel non essent: ex praeteritis namque, libus iniustis, ludis inordinatis, & aliis sceleribus ortum saepe habet, ut multae feminae ob dotis defectum non maritentur, aut non cum iis cum quibus alioquin contaxissent matrimonium, & ut multi migrent de loco in locum, vnde circa generationes hominum multa varietas proficiscitur: multa etiam alia ex iis, & aliis similibus circumstantiis variationem accipiunt. Fit ergo, ut pleraque bona, quae per humanum arbitrium à principio mundi vsque ad consummationem saeculi erant futura, certò non agnouerit Deus absolute futura, nisi dependenter à scientia media, per quam futura nouit peccata, à quibus pendebant, ex hypothese quòd is rerum ordo ab ipso produceretur, qui à principio productus fuit.

Verum expendamus vniuersam praesumptionem, quales autores, cum quibus disputamus, constituunt per concursum Dei efficacem, quo arbitrium moueat, applicet, ac determinet ad omnes suos actus non malos. Atque ut primam conficiam argumentationem, pono. Ad rationem peccati non sufficere, si sit spontaneum, eo pacto quo belluarum actus spontanei sunt, sed necessarium esse, ut sit liberum libertate vel contrarietatis, vel contradictionis, ut vocant, ita ut in potestate arbitrii sit, quando in illud consentit, spectatis omnibus circumstantiis tunc concurrentibus, non consentire: alioquin, si illis spectatis, non posset non consentire, iam tunc consentiendo non peccaret: quandoquidem nullus in eo peccato poenae est dignus, quod virare non potest. Quòd si forte in potestate ipsius fuit, remouere aliquam ex circumstantiis concurrentibus, ratione cuius in potestate ipsius iam non sit non consentire, ut si, sciens se in ebrietate solere interficere alios, se ipsum liberè inebriauit, peccauit quidem quando se inebriauit, non solum quia per intemperantiam priuauit se vsu rationis, sed etiam peccato

homicidij, ratione periculi, cui se exposuit interficiendi iniuste alios: Idque siue postea sequatur homicidium, siue non: at verò quando iam ebrius interfecit, non peccauit: quia in potestate ipsius non fuit iam tunc non interficere. Atque libertatem explicatam, quae docente lumine rationis ad peccati rationem omnino est necessaria, appellauit Augustinus voluntarium, adcoque ad rationem peccati necessarium esse docuit, ut si aliquid voluntarium non esset, continuo sine ulla controversia peccatum non esse affirmauerit.

Hoc posito, ita confirmo argumentationem. Quemadmodum ad rationem peccati non sufficit actum esse spontaneum, sed necesse est, ut sit ita liber, ut in potestate arbitrii sit, quando in illo consentit, spectatis omnibus circumstantiis tunc concurrentibus, non consentire: ita ad rationem meriti, aut ut actus sit bonus moraliter, imò etiam ut sit liber indifferens ad bonum & malum moraliter, necesse est, ut quando ab arbitrio elicatur in potestate ipsius sit, spectatis circumstantiis omnibus tunc concurrentibus, illum non elicere: haec quippe est libertas quae appellatur contradictionis, & quam necesse est ut minimum interuenire, ut actus liber esse dicatur, etiam si solum indifferens sit ad bonum & ad malum moraliter, & sine qua nec boni moraliter, nec meritorij rationem habere potest, ut Catholici omnes admittunt: imò ratione cuius domini sumus nostrorum actuum, & digni pro eis, si meritorij sint, praemio, laude, atque honore illo sempiterno, quo aeternus Pater honorificabit eos, qui Christo in hac vita ministraverint, sine ulla intermissione in aeternum coram omnibus beatis actus suae voluntatis, iudicioque sui intellectus complacendo & approbando, quòd ita liberè ea obsequia praestiterint, quae in ipsorum situ erat potestate non praestare: imò verò haec est libertas, à qua arbitrium nostrum liberum nuncupatur, ut disput. 2. explicatum est: quando autem nostri actus eiusmodi carent libertate, licet spontanei sint, naturales tamen, & non liberi, nuncupantur, ut Catholici omnes consentiunt. Nunc verò, post tam longam, & tam late explicatam ac comprobata maiorem, hanc subsumamus minorem: sed si Deus ita praesinituit omnes actus non malos arbitrii creati, ut ad eos mouere & determinare statuerit arbitrium per concursum ex se efficacem, sine quo arbitrium non potest illos elicere, & quo posito non potest eos non elicere, manifestè perit arbitrii libertas explicata ad eos omnes actus: ergo periculosa est ea opinio in fide, ne manifestum errorem eam appellem. Minor probatur, quia in instanti, in quo illos elicit, non potest eos non elicere: alioquin concursus, quo arbitrium ad eos moueretur, non esset ex se efficax, sed quòd efficax esset, aut non esset, penderet ex eo, quòd arbitrii tunc consentire & cooperari cum eo concursu veller, aut non veller, ac proinde periret praesinitio, quam hi autores inuere conantur, & cum illa certitudo ex capite praesinitio in diuina scientia, quòd eiusmodi contingentia absolute essent futura: neque aliud caput certitudinis relinqueretur, quam certitudo mediae scientiae, quae illam aliam absolutam antecedit, quae eminentia & altitudine sui intellectus prauidit Deus, ex hypothese quòd ex sua parte collocare veller tale arbitrium in eo ordine rerum, circumstantiarum, & auxiliorum, in quam partem pro sua libertate se esset flexurum, cum posset in oppositam, & si in eam se esset flexurum, id Deus praesinitisset, & non illud aliud.

Neque in re proposita relinquitur recursus ad aliquam

libertatem exigat.

Meriti quae libertatem exigat.

T 4

de peccato
quod liberum
est arbitrium

aliquam circumstantiam, quæ per creatum arbitriū potuerit non adesse, & ratiose cuius impotens factum sit ad non eliciendum eum actum, vt de eo, qui ebrius interficit, supra dicebamus. Tum quia motus per concursum Dei efficacem, ratione cuius impotens, ex horum autorum sententia, efficitur ad non cooperandum, & non consentiendum, non pendet ab arbitrio creato ex eorumdem autorum sententia, sed à sola libera voluntate Dei, qua voluit eum conferre. Tum etiam, quia meritū tunc, aut libertas non esset, quando elicitur actus arbitrij non malus, aut meritorius, sed fuisset, quando dependenter ab arbitrio creato, quod circumstantiam illam potuit non ponere, fuisset apposita.

Neque item in re proposita locum habet recursus ad sensum diuisum, in quo hi autores dicunt posse arbitrium non elicere eum actum, idque satis esse, vt liber sit, & meritorius. Quoniam in re proposita non aliter intelligere possunt sensum diuisum, quam quod si Deus ex æternitate nõ statuisset mouere arbitrium concursu se ex efficaci, & in tempore, quando actus elicitur, non moueret illud eodem efficaci concursu, posset tunc non elicere eum actum. Verumtamen tunc ita posset illum non elicere, vt ex ipsorummet sententia, non posset eum elicere, quoniam sine concursu efficaci asseruerat, non posse illum elicere, atque ita numquam dant euentum, aut instans, in quo, positis circumstantiis omnibus tunc concurrentibus, in arbitrij potestate sit indifferenter elicere, aut non elicere eum actum: quod tamen necessarium est, vt liber sit, & meritorius, vt explicatum est. Neque talis sensus diuisus, & compositus libertatem defendit in arbitrio ipso creato, ita vt in potestate ipsius situm indifferenter sit elicere, aut non elicere eum actum: sed solum defendit libertatem in Deo, qua indifferenter, & conferre arbitrio possit concursum efficacem, quo ita actum eliciet, vt integrum ei non relinquatur eum non elicere, & etiam possit eundem concursum efficacem ei non conferre, quo dato, ita arbitrium non eliciet actum, vt integrum illi non relinquatur eum elicere. Quod si id ad arbitrij libertatem esset satis, profecto in brutis esset arbitrij libertas: quoniam indifferenter potest Deus conferre illis, & non conferre concursum efficacem ad suos spontaneos actus: & quando eis confert & eliciunt actum, similiter in sensu diuiso, si illi eis non conferret, possent non elicere talem actum: & quando eis illum non confert, actumque non eliciunt, in sensu similiter diuiso possent actum elicere, si ad eum eliciendum concursum efficacem eis conferret. Ve verò locum habeat talis sensus diuisus & compositus qui libertatem arbitrij non destruat, opus est, vt arbitrium ipsum in se potens re vera sit elicere, aut non elicere actum, etiam existente eo, cum quo non coheret altera pars contradictionis, ac proinde cum quo est impossibilis in sensu composito: quia videlicet idcirco illud præexistit, quia pro arbitrij libertate non existet ea pars contradictionis, cum qua non coheret: si autem futura esset, vt illo nihil impediendo potest, numquam illud aliud extitisset, vt de scientia Dei comparatione contingentium, quæ à nostro arbitrio pendet disputatione præcedente est explanatum.

Solent autores, cum quibus disputamus, quando argumentis pressi facillè intuentur arbitrij libertatem, datis eorum præfinitionibus, minime defendi, confugere ad minus tutā in re, de qua disputamus, ignorantia anchoram, dicentes: *Melius esse cum Cæterano considerari, nos ignorare, quo pacto arbitrij libertas*

cum præfientia, prouidentia, prædestinatione, & reprobatione consentiat, quam præfinitiones negare. Verumtamen, cum ex vna parte præfinitiones, quales ab ipsis confinguntur, neque in Scripturis sacris, aut traditionibus, neque Conciliis, aut sanctis Patribus fundamentum vllum habeant: quin potius arbitrij libertatem manifestè euerant, Scripturis, Ecclesiæque definitionibus repugnēt, & à paucissimis Scholasticis sint assertæ, imò sub eo nomine ante triginta annos sint inter Scholasticos inaudita, ex alia verò parte, si de præfientia, prouidentia, prædestinatione, & reprobatione, sine eiusmodi præfinitionibus sincerè loquamur, libertas arbitrij cum illis optime cohereat, nõ est profecto cur viri Catholici in tanta luce, cum non paruo nostro dedecore, minorique de fidei dogmatibus apud infideles existimatione, ad ignorantiam confugiamus: præsertim cum neque sancti Patres, neque D. Thomas, alique inter Scholasticos proceres, ad tale confugerint asylum.

Autores præterea, cum quibus disputamus, vt in suis persistant præfinitionibus, libertatem explicatam, quam de fide esse constat, latèque id disput. 3. demonstratur, per contemptum, *nescio quam libertatem* appellant. Id verò quam turo, & quanta cum reuerentia ad ea, quæ fides docet, fuerit dictū, aliorum sit iudicium. Paruipendunt etiam, quod tam dilucidè cum præfientia, prouidentia, prædestinatione & reprobatione, libertas eadem, ex capite certitudinis scientiæ mediæ, à nobis fuerit conciliata. Imò inde reiciendam censent mediā scientiam, quod tam facillè ac dilucidè ex eo capite omnia cõsentiant: cum tamen sancti Patres tantopere in illis conciliandis laborauerint, semperque exactam libertatis arbitrij cum illis quatuor, & cum diuina gratia conciliationem, tamquam vnum è difficillimis existimauerint. At profecto cum verum vero consoneat, à falso autè citò discrepet verum, quod tam facillè ac perspicuè illa quatuor ex capite præfientia mediæ cum arbitrij libertate cohereant, signum est manifestum, nos integram legitimamque rationem conciliandi ea omnia tradidisse. Quod si à fidei dogmatibus, à sanctorum Patrum, doctorumque Catholicorum intento, aut ab eorumdem indubitatis sententiis, vel tantillum in nostra hac via ea omnia conciliandi discreparemus, iure sanè suspecta haberi posset. Cæterum, quod in labores eorum introcuntes, totque concertationibus, & egregiis aliorum dictis atque inuentis illustrati, dilucidius aliquantulum radicem atigerimus, vnde hæc omnia consentiant, & vnde difficultates omnes facillè enodentur, atque à triginta annis in priuatis & publicis disputationibus, à viginti verò in nostris ad primā partem commentariis eam sub nomine scientiæ naturalis idcirco tradiderimus, quod libera in Deo non sit, omnemque diuinæ voluntatis liberū actum antecedit, nouissimè autem exactius, quam vnquā antea, sub nomine scientiæ mediæ eandem in nostra docuerimus concordia, nemo sanè potest iure id nobis vitio vertere. Præsertim cum sancti Patres, quamuis neque distinctione scientiæ liberæ, & naturalis in Deo, quod recorder, sub eis verbis fuerint vsi, neque item scientiæ mediæ inter liberam, & merè naturalem, vnanimi tamen consensu docuerint, ea contingentia futura, quæ à nostro arbitrio pendunt, non idcirco futura esse, quia à Deo futura præsciuntur, sed idcirco Deum, quia Deus est, hoc est, altitudine sui intellectus supra illorum naturam illa futura cognouisse, quia ita pro arbitrij libertate erant futura, vt disputatione præcedente à nobis relatum est: & cum iidem etiam Patres ex hoc ipso capite

Mediā scientiæ non idcirco reicienda quia dilucidè de libertate arbitrij cum reliqua illa conciliatur.

capite vnanimi consensu nostri arbitrij libertatem cum diuina præscientia coherere docuerint, si tam, quæ disputatione præcedente, quam quæ disput. 3. & alibi, ex ipsismet Patribus relata sunt, consulas, quæ planè nihil aliud sunt, quàm scientiâ mediâ, si non nostris verbis, re tamen ipsa, affirmare.

Neque satisfacit autoritas, cum quibus disputamus responsio, *nerape ea testimonia intelligenda solum esse de actibus peccatorum arbitrij creati, non verò de actibus eiusdem arbitrij non malis.* In primis, quoniam, si comparatione actuum peccatorum creati arbitrij admittenda est scientia mediâ in Deo, nisi asserere velint arbitrium naturæ necessitate ferri in peccata, eisdemque arbitrij libertatem, vt supra dictum est, funditus euertere velint, cur eandem mediâ scientiam, quam in Deo semel admittunt, non extendent, vt sit etiam comparatione omnium, quæ ita liberè ab eodem arbitrio producuntur, vt in ipsius sicut sit potestate ea non producere: quandoquidem non aliter hæc etiam in eo saluari potest libertas, vt ratione paulò antè facta ostensum est. Deinde, quoniam dum sancti Patres ita loquuntur, non solum sermo illis est in genere de futuris contingentibus (vt auctores, cum quibus disputamus, admittunt) tamen exempla idcirco adhibeant in peccatis, quia series orationis id postulabat, & quia facilius id in peccatis, quàm in cæteris actibus, intelligitur & explanatur, sed etiam sermo illis interdum est de actibus bonis & meritoriis. Iustinus namque Martyr, in testimonio disputatione præcedente relato, de futuris contingentibus in genere apertè loquitur. Idem facit in testimoniis disput. 3. memb. 4. relatis, vbi de actibus etiam bonis expressè illi est sermo. Et in responsionibus ad Christianos de quibusdam questionibus necessariis, in responsione ad octauam questionem, inter alia sic dicit: *Non igitur causa est Deus virtutis nostræ aut vitij, sed propositum nostrum & voluntas, vt ibidem à nobis relatum est.* Vbi vides, quatenus virtutum actus ab arbitrio nostro liberè pendent, Iustinum Martyrem eos referre in arbitrium ipsum tamquam in causam liberam, quæ producere & non producere eos potuit, non verò in prænotionem diuinam, quæ præcogniti sunt futuri. Origenes etiâ testimonio disputatione præcedente relato, perspicuè loquitur de futuris contingentibus, vt se diffundunt ad actus malos, & bonos, ac meritorios. Et sub finem ait: *Vt autem scias non in præscientia Dei vnicuique salutis causam poni, sed in proposito & actibus suis, vide Paulum, &c.* Sanè propositum, seu arbitrium non est causa salutis, nisi per actus bonos, de quorum numero sunt, macerare corpus & subicere illud seruituti, qui ab Origene ibi ex Paulo commemorantur. In genere item loquitur Origenes in aliis testimoniis disput. 3. memb. 4. relatis, atque aequè de virtutibus & vitij exempla ponit, quòd in arbitrij sunt potestate. Testimonium Damasceni disputatione præcedente relatum, licet solum sit de diaboli peccato, idem tamen esse dicturum de actibus arbitrij bonis, satis constat ex aliis eiusdem Patris testimoniis disput. 3. memb. 4. relatis. Chryostomi testimonium, quamuis de peccatis loquatur, ex eodem tamen testimonio, & ex aliis eiusdem Patris, quæ disput. 3. memb. 4. retulimus, liquet idem dicturum de actibus virtutum, nedum de indifferentibus. Hieronymus verò, in 2. & 3. testimoniis disputatione præcedente relatis, in genere profectò loquitur: idemque constat ipsum sensisse de actibus virtutum, ex aliis eiusdem testimoniis, quæ disput. 3. memb. 4. citauimus. Cyrillus quoque Alexandrinus in genere etiam loquitur testimonio

A disputatione præcedente relato, idemque sensisse de actibus virtutum & vitiorum ex iis, quæ memb. 4. citato ex eodem Patre retulimus, manifestum est. Idem præterea sensisse Augustinum de actibus virtutum & vitiorum, perspicuum est ex testimoniis disputatione præcedente relatis. Nam eodem modo loquitur de præscientia consensus in peccato, & de præscientia dissensus, qui actus est bonus. Et in illo egregio testimonio ex 3. de libero arbitrio, c. 14. vbi ex eodem capite, quo nos, conciliat arbitrij libertatem cum præscientia, eodem sanè modo eam conciliat, quando actus, qui præscitur futurus, bonus est, & quando est malus. Vnde tandem concludit. *Si propterea non debet retribuere supplicium peccantibus, quia præuidit peccaturos, nec rectè facientibus debet premia retribuere, quia rectè facturos nihilominus præuidit.* Idem etiam liquet ex aliis testimoniis eiusdem Patris, quæ memb. 4. citato, & aliàs sæpe retulimus, præsertim in nostra concordia. Idem constat ex cæteris aliorum Patrum testimoniis, quibus arbitrij libertatem tam ad bonum, quàm ad malum, memb. 4. citato latè confirmauimus, si singula expendantur.

Nunc ad id, vnde digressi sumus, redeamus, hæcque secundam conficiamus argumentationem ad præfinitiones, quales configuntur, excludendas. Si ante prædestinationem præcessit electio quorundam ad beatitudinem voluntate Dei absoluta & efficaci ante vllam præuisionem mediorum vltique liberi arbitrij, etiam ex hypothesi futuri, itemque reiectio cæterorum voluntate similiter efficaci: prædestinatio verò adulatorum posita fuit in præfinitione conferendi eis auxilia efficaciam, quibus ita arbitria eorum determinarentur, vt certò, certitudine proueniente ex qualitate auxiliorum, exequerentur opera, in eisque perseverarent, quibus tales adulti ad vitam æternam deuenirent: cæteri verò, quibus Deus similia auxilia conferre non statuit, eo ipso extra numerum manserunt prædestinatorum, in primis sequeretur, in facultate arbitrij adulti prædestinati non esse relictum deflectere à beatitudine, neque item à singulis mediis in particulari per quæ ad illam deueniet, quod non dubito errorem esse in fide.

Perit namque arbitrij libertas in prædestinato comparatione mediorum ad beatitudinem, & per consequens ratio propriorum meritorum, per quæ in illam tendat, atque ad eam deueniat, quod constat esse hæreticum. Sequela verò probatur: quia si, sumpto quocumque medio in singulari, per quod vel tamquam per dispositionem proximam aut remotam ad gratiam, vel tamquam per meritum vitæ æternæ aut augmenti gratiæ deuenturus sit in vitam æternam, dicas in facultate arbitrij talis prædestinati situm re ipsa esse, vel in illud non consentire, vel illud impedire per peccatum præcedens, aut destruere per peccatum sequens, ita vt per illud ad vitam æternam non deueniat, sequitur auxilia, quæ Deus illi præparauit, conferreque statuit, non esse ex se efficaciam, vt medium illud sit, & perfectèret vltique ad finem vitæ, vt intendebas ac asserebas, sed quòd efficaciam ad vtrumque sint, pendere ab arbitrio consentire volente, aut non volente, itemque labi volente, aut non volente in peccata, sequitur præterea ex sola præfinitione Dei conferendi ex parte sua ea auxilia, non esse certum ea mediâ esse futura, sed quòd certò futura sint, pendere simul à præscientia mediâ, qua altitudine sui intellectus præuidit, ex hypothesi, quòd ea auxilia præbere statueret, quid futurum esset pro talis arbitrij libertate, cum

Prædestinatio non fuit ex præfinitione conferendi auxilia ex se efficaciam.

cum tamen potuerit contrarium esse & si esset futurum, id Deus præsciuit, & non illud aliud: tu verò contrarium tuis præfinitionibus intendis, atque affirmas: vel ergo dicturus es, certitudinè mediæ prædestinationis non esse ex sola præfinitione, & qualitate auxiliorum, sed pendere à certitudine scientiæ mediæ, vel daturus es, in prædestinato non esse libertatem, ut à beatitudine, & à medijs, per quæ in illam deveniet, possit deflectere. Neque recursus ad sensum diuinum, quòd scilicet ad eam libertatè satis sit deflectere posse in euentu, quo Deus non statuisset talia auxilia ei conferre, locum in re proposita habet, ut ratione præcedente satis perspicuè à nobis ostensum est.

Deinde ex eadè ratione prædestinationis, ac præfinitionum sequeretur, in potestate eorum adultorum, qui prædestinati non sunt, situm non esse peruenire ad beatitudinè, neque exequi quodcumque eorum bonorum, quæ ad beatitudinè sunt necessaria, & re ipsa executuri non sunt, imò neque exequi quemcumque actum non malum, seu indifferentem, què executuri non sunt: unde ulterius sequeretur circa peccata, quæ committent, non habere libertatem contrarietatis, sed solum contradictionis, nempe ad non consentiendum in illis, non verò ad dissentiendum & repugnandum: hæc autem quis dubitat errorem continere in fide? Sequela probatur, quoniam, ex sententiâ eorum, cum quibus disputamus, nullus ex eis, qui prædestinati non sunt, exequi potest actum ad beatitudinè necessarium, quem non est executurus, sine efficaci auxilio Dei, neque item actum alium quemcumque non malum, quem similiter non est executurus, sine concursu Dei ex se efficaci: sed data ea ratione prædestinationis, ac præfinitionum, Deus statuit nulli eorum conferre ad eos actus talia auxilia, aut concursus: ergo in nullius eorum arbitrio & potestate situm reliquit exercere aliquem eiusmodi actuum, quos non exercebunt, atque adeò neque relinquit in eorum potestate peruenire ad beatitudinè: quandoquidem sine talibus actibus ad eam nec devenient, nec possunt devenire: cum autem dissentire, & repugnare peccato, non solum sit actus arbitrii non malus, sed etiã sit actus bonus moraliter, sanè quando consentiunt in peccatis, integrum illis, iuxta eorundem autorum sententiã, relictum non fuit, ab eis dissentire: quoniam sine concursu Dei efficaci dissentire non poterunt, si autem illud habuissent re ipsa dissentirent, & non peccarent, alioquin non esset concursus efficax. Quare ex ratione prædestinationis & præfinitionum, quas hi autores inuicem, defendereque conantur, illa omnia, quæ dicta sunt, manifestè sequuntur.

Imò similiter sequitur, Deum non reliquisse in arbitrio & potestate prædestinatorum exercere plures, aut alios actus non malos aut meritorios, quàm quos exercebunt, neque item libertatem contrarietatis ad dissentiendum & repugnandum peccatis, in quæ incident, sed solum libertatem contradictionis: quoniam ad eos omnes actus non statuit conferre illis concursum ex se efficacem, sine quo non possunt illos elicere, & cum quo non possunt eos non elicere. Imò verò, data ea sententiâ, locus apertissimè datur errori illorum monachorum, qui dicebant, neminem corrigendum esse, quòd non operetur bonum, sed orandum esse Deum, ut illi largiatur gratiam, auxiliisve efficacibus, quo bene operetur, de quo errore disputatione prima dictum est.

Neque autem, cum quibus disputamus, satisfaciunt, si dicant, per non prædestinatos stare, qui non se

disponunt, ut recipiant concursum Dei efficacem, cum quo eos actus exercere valeant, quibus beatitudinè assequerentur, & quibus dissentire, ac repugnare possent peccatis, in quæ incident, Deum autem semper esse paratum illos adiuuare efficaciter, si per ipsos non stet. Non inquam, si hoc dicant, satisfaciunt. Primum, quoniam ex ipsorum sententiâ, Deus, sine vlla præuisione, aut ratione habita dispositionis, aut vtus liberi arbitrii futuri, ex æternitate statuit seu prædestinuit, his ad hæc in particulari opitulari concursu ex se efficaci, illis verò non item: quare, ex ipsorum sententiâ, nõ reliquit id dependens ab arbitrio creato, à liberãve in vtravisa partem eiusdem arbitrii dispositione, nisi sibi ipsis repugnare hi autores velint. Secundò, quoniam eiusmodi dispositio intelligi nequit, nisi per aliquem actum seu cooperationem liberi arbitrii: hanc autem ex ipsorum sententiâ, non potest arbitrium habere sine præuio auxilio, seu concursu Dei efficaci, quo præsentè, non potest non elici, & quo absente elici non potest. Tertio, quoniam quicquid tandem sit ea dispositio, etiam si sit non consentire in peccato, nullum omnino eliciendo actum, sed se continendo & habendo negativè, sanè, si ab ea pender, quòd concursus Dei efficax conferatur, aut non conferatur, tunc quemadmodum sine scientiâ mediâ certum esse non potest, num ea dispositio futura sit, aut non sit per arbitrii creatum, ita quòd talis concursus efficax sit cõferendus, & quòd Deus illum conferre præfinitur, pendens quoque fuit à certitudine scientiæ mediæ antecedentis eam præfinitionem, & sine qua præfinitio ea non fuisset, atque ita incident hi autores in scientiam mediã, quam in Deo negant, tantoperèque refugiunt, teneanturque concedere, prædestinationem & reprobationem factam non fuisse sine præuia scientiâ mediâ eius, quòd tamquam dispositionem ipsi constituant ad concursus Dei efficaces.

Certè si is fuit modus prædestinandi quosdam adultos, non item alios, qui ex horum autorum sententiâ iuxta suas præfinitiones relatus est, non video, quæ ratione verum sit, Deum velle omnes homines saluos fieri, si per ipsos non steterit, omnèque vniuersum verè, & non fictè, in vitam æternam à Deo creatos esse: neque video, cur Deus iuste de non prædestinatis possit conqueri, quòd piè & sanctè non viuant, vitamque æternam non assequantur: imò neque video quò pacto verum sit, Deum posuisse homines in manu consilij sui, vt ad quod voluerint porrigant dexteram: quin potius, dato eo prædestinationis ac præfinitionum modo, perit arbitrii creati libertas, multumque Dei causa, iustitia, ac bonitas erga reprobos, obtenebescit atque obscuratur. Quare neque pia, neque vlla ratione tuta est in fide ea opinio.

Hanc quoque tertiam cõficiam rationem. Auxilia, quibus ad iustificationem à Deo adiuuamur, ex se, & ex natura sua non habent quòd efficacia sint, sed id pender ex libero consensu arbitrii, quem nihil illis impediens, potest non adhibere, imò quando consentit, potest dissentire, vt Concilium Tridentinum, sess. 6. cap. 5. & can. 4. apertè definit, fultque satis, rum alibi tum præcipue in concordia disput. 38. ad hunc articulum, & in Appenace, in responsione ad tertiam obiectionem, à nobis ostensum est, itemque, quando auxilijs gratiæ consentit, potest intensius, aut remissius, maiorique vel minori conatu pro sua libertate cooperari, & consentire, ac proinde potest intensiorem aut remissiorem actum elicere, vt in concordia disputat. 37. ad hunc eundem articulum probatum est: ergo multò magis vtrumque

utrumque est concedendum de eoderm, quo Deus ad actus naturales liberi arbitrii nō malos concurrat, nempe non esse efficacem ex se, sed, nihil illo impediēte, posse arbitrium, quando consentit, eodēque actus elicit, non consentire, neque eos actus elicere, ut sua innata libertas Dei concursu, & adiutorio ab arbitrio non auferatur, itēque quando actus elicit, posse maiori vel minori conatu in eos influere, intēsioreque proinde, aut remissiores pro sua libertate illos producere, ut Doctores omnes de actibus naturalibus liberi arbitrii consentunt: quare pereunt praefinitiones, quales auctores contrariae sententiae introducere conantur per concursum Dei ex se efficacem ad omnes actus liberi arbitrii non malos, imō periculosissime sunt in fide, vnaque cum illis perit ea certitudo diuinæ praescientiae circa contingentia futura pendencia ab arbitrio creato, quae solis praefinitionibus innitatur, recurrendūque necessariō est ad certitudinē scientiae mediae, quae Deus, altitudine sui intellectus, eminentissimaeque penetratione arbitrii creati, certō supra naturam obiecti cognouit, in quam partem, quantaque intentione se esset flexurum, ex hypothesi, quod illis auxiliis in tali rerum & circumstantiarum ordine adiuuaretur.

Hec ratio ad homines efficaciter, meo iudicio, ex definitionibus Concilij Tridentini citatis confirmatur: quoniam neque negant, nec negare possunt, Concilium ibi definire, arbitrium nostrum gratia praeuente motum, & excitatum, ita elicere posse aliquem consensum, quo gratiae illi consentiat, ut quando illum elicit, possit eundem non elicere, imō etiam possit dissentire tunc, si velit, sed dicitur, *consensum illum antecedere conversionem, ad quam necessarium affirmant auxilium aliud efficax gratia coadiuuantis, praeuentis gratia superadditum, quo conversio porragatur.* Hinc verō ita conficio argumentum. D
Consensus ille prior est actus liberi arbitrii non malus, quandoquidem consentire ita gratiae praeuenti malum non est, ergo datur actus liberi arbitrii non malus, ita sine concursu efficaci elicitus, ut quando elicitus fuit, potuerit non elici, imō potuerit elici contrarius dissentus: hunc ergo nō praecognouit Deus certō in sola praefinitione, quae illum concursu efficaci praefinierit, sed quia altitudine sui intellectus per scientiam mediam penetravit, in quam partem arbitrium se esset flexurum, ex hypothesi, quod gratia praeuente illud eo pacto praemouere, & excitare vellet, ac proinde falsō hi auctores affirmant, certitudinem totam diuinæ praescientiae, circa omnes vniuersim actus liberi arbitrii non malos, à sola eorum praefinitione per concursum efficacem, non verō à scientia aliqua media, prouenire. Et quoniam saepe hi auctores, dum defendere volunt, per reprobos stare, quominus conuertatur, & vitam aeternam assequantur, Deūve neminem ita deserere, quin semper paratus ex sua parte sit auxilium sufficiens illi conferre, per ipsūque peccatorem stare, quominus illud recipiat, atque ad alia his similia solent recurrere ad aliquid prauium ad auxilium efficacem, quod ab arbitrio creato indifferenter pendeat, ut sit aut non sit, memento ut tunc vigeas, quod illud sit aut non sit futurum, non pendere ex aliqua praefinitione, neque habere certitudinem, in quam partem per creatum arbitrium sit determinandum, nisi ex scientia Dei media. Simul etiam memineris, auctores, cum quibus disputamus, certitudinem totam omnium vniuersim actuum liberi arbitrii, qui mali non sint, reducere in certitudinem praefinitionum per concursum Dei ad eos

A omnes actus ex se efficacē, nihil omnino excipiendo. Attende ergo, num consentaneē ad hanc doctrinam semper loquantur, an potius, quando ita opus est ad alia defendenda, aliquid latenter excipiant.

MEMBRVM III.

Quo vsque praefinitiones sint admittendae.

B Excluis autorum, cum quibus disputamus, praefinitionibus, explicandum est, quae Dei praefinitiones necessariae sunt, tum ut creata omnia existant, tum etiam, ut vniuersim diuinæ ipsius prouidentiae subdantur.

Vt verō id melius fiat, obseruandum est. Rerum creatarum quasdam esse, quarum proxima contingentiae radix est solum Dei arbitrium. Eiusmodi sunt, tum quae à solo Deo immediatē producantur, neque ab vlla alia contingentiae radice pendent, ut fuerunt omnia, quae in prima rerum constitutione à Deo producta sunt: tum etiam quae ex his rebus sola natura necessitate, sine vlla dependentia ab alia contingentiae radice vterius emanarunt.

Quae arbitriū solum diuinū radicem suae contingentiae habeant.

C Si de his omnibus futuris contingentibus, antequam in rerum natura existerent, sermo sit, conuenimus omnes, pēdere à sola praefinitione, quae Deus absoluta voluntate ex aeternitate statuit quaedam eorum immediatē producere, nec denegare suum necessarium concursum, ut caetera ex illis vterius deriuarentur. Conuenimus etiam, totam certitudinem scientiae, quae Deus antequam existerent futura illa nouit, à sola ea praefinitione pendere. Praeterea conuenimus, comparatione horum futurorum contingentium, duplicem tantum scientiam distinguendam esse in Deo, nempe liberā, quae post suam illam liberam praefinitionem futura ea absolutē cognouit, & merē naturalem, quae ante eam determinationem, & possibilia ea cognouit per suam omnipotentiam, & insuper cognouit ea esse futura ex hypothesi, quod producere quaedam ex eis vellet, & rebus ita productis vellet non denegare concursum necessarium, ut agerēt. Sanē nullus hanc scientiam ex hypothesi comparatione horum futurorum contingentium negare potest in Deo. Neque item potest negare esse merē naturalem: quoniam ex illa hypothesi necessarium est omnino, ut ea existant. In hoc tamen ab autoribus, cum quibus disputamus, dissentimus, quod concursum Dei generalem cum rebus, quas immediatē produxit, ut inde aliae deriuarentur, non censemus esse influxum Dei in causam, ut prius eo mota & applicata agat, sed cum causa immediatē in effectum, ut disputatione quinta, & sequentibus dictum est.

Ad ea qualis praefinitio necessaria.

F Operapretium autem erit, ut perspicuitatis gratia, medium quoddam genus rerum, inter praecedentes, & eas, de quibus mox dicemus, distinguamus. Nempe earum, quae immediatē quidem producuntur à Deo, etiam si ad quaedam ipsarum concurrant intellectus aut voluntas humana vel Angelica, non ut sunt potentiae liberae, sed ut natura necessitate operantur, attamen quoad subiectum, vel aliquid aliud, pendent, praeter Deum, à radice alia contingentiae. Eiusmodi sunt, suscitatio Lazari, collatio visus homini caeco nato, vocatio Pauli dum pergeret in Damascum, nō solum externa, sed etiam interna, per prauiam illuminationem & motū voluntatis, antequam Paulus vllum liberum assensum eliceret, & sunt similia alia in interni aliorum vocationibus ad fidem, aut poenitentiam. Licet enim existen

Medium genus, cuius radix est arbitrium diuinum, & simul pendent ab alia.

existencia Lazari in rerum natura, & cætera, quæ circa ipsum vsque ad instans, in quo à Christo suscitatus est, acciderunt, habuerint præter Deum, radices alias, quòd contingenter ita extiterint, idemque est de cæco nato, & Paulo vsque ad instans, in quo alter visum recepit, alter verò ad fidem & penitentiam vocatus est, nihilominus suscitatio Lazari, illuminatio cæci nati, & vocatio Pauli, illis aliis omnibus præsuppositis, non aliam radicem suæ existentia habuerunt, quàm liberam voluntatem Dei, à qua sola productæ sunt. Quocirca, si de eis præcisè loquamur, antequam existerent, præsuppositis illis aliis, idem dicendum est, quod de futuris cõtingentibus primo loco explicatis, videlicet, pendere à sola libera Dei præfinitione, qua ex æternitate statuit eo pacto illas efficere in tempore. Certitudinem quoque scientia, qua illo ex capite futuras eas absolute nouit, similiter dicendum est pendere ex eadem præfinitione: secus autem quatenus ad eam existentiam prærequiruntur illa alia, quæ in multis à creato arbitrio pendebant: ex hoc namque capite idem de certitudine scientia, qua Deus absolute eas futuras cognouit, dicendum est, quod de certitudine scientia rerum tertij generis statim subiungimus.

Res quarum
contingentia
radix proxima
est arbitrii
creatum.

Tertium ergo genus est earum rerum, quarum proxima contingentia radix est liberum arbitrium creatum, siue proximè siue remotè ab eo pendeant quoad existentiam. Quia verò, explicatis præfinitionibus diuinis ad actiones humanas nostri arbitrij in statu natura lapsæ, facillè intelligitur, tum quæ necessaria fuerint ad actiones Angelorum & hominum in statu innocentia, quorum libertas maior erat, quàm nostra: tum etiam quousque à præfinitionibus diuinis pendeant ea, quæ ab arbitrio creato mediatè pendent, solum dicemus de diuinis præfinitionibus ad nostras actiones humanas.

Et in appendice, in responsione ad secundam obiectionem dicebamus, quod ad præfens institutum attinet, triplex genus actionum humanarum distinguere possumus. Primum, indifferentiū, aut quæ etiam bonæ sunt moraliter, tam modicam tamen continent difficultatem, vt cum concursu Dei generali effici possint. Secundum, earum, quæ supernaturalis sunt, aut tantam continent difficultatem, vt particulari indigeant Dei auxilio. Tertium, earum, quæ peccaminosæ sunt. Omnium autem adhibuimus ibi exempla, in actu locutionis à libero arbitrio imperato, quæ & nunc persequemur.

Ponendum autem est, in quacumque præfinitionum diuinarum opinione, negari nõ posse, ante ad eò ante omnem præfinitionem præcessisse ex parte diuini intellectus scientiam minimè liberam, qua cognouit, non solum omnia, quæ sua omnipotentia, tam per seipsum immediatè, quàm interuentu causarum secundarum esse poterant, sed etiam quæ futura essent, per quodcumque arbitriū creatum, & vniuersum per quodcumque aliud agens, ex quacumque hypothesi, datæ quacumque sua præfinitione. Licet enim cõtrouerha esse possit, vtrum hæc scientia ex hypothesi præfinitionum, comparatione omnium obiectorum sit merè naturalis Deo, vt de ea, quando est rerum creatarum primi generis supra dicebamus, an verò non, sed comparatione earum rerum, quæ ab arbitrio creato mediatè vel immediatè pendent, rationem habeat in Deo scientia mediæ, quæ potuerit non esse, si arbitrium pro sua libertate ex eadem hypothesi esset facturum oppositum, nullus tamen negare eam potest in Deo.

A Quin potius autores, cū quibus disputamus, aliter videntur esse illam merè naturalem comparatione omnium rerum, quarum constituunt præfinitiones in Deo: quandoquidem dicunt, præfinitionem ac concursum Dei determinare arbitriū ad eas res, neque arbitrium in sensu cõposito posse oppositū. Imò hæc videtur esse scientia quæ circa futura contingentia conditionata in Deo constituunt, iuxta ea quæ memb. i. ex eorū mente dicta sunt. Quid autem censeant circa actus peccatorum quorum comparatione negant in Deo præfinitiones, non explicant apertè, duobus verò membris præcedentibus coniecturis exposuimus, quid sentire videantur.

B Hoc ita constituto, ad actiones humanas primi generis, qualis est locutio indifferens Petri futura eras, aut eadem iam moraliter bona ex relatione ad honestam recreationem iuxta eutrapeliæ virtutem ac urbanitatis, necessarium est præcedat ex æternitate sequentes Dei præfinitiones. Nempe, voluntas creandi totum ordinem rerum vsque ad Petrum, concurrenti quæ cum singulis causis secundis, tam liberis, quàm naturalibus, quæ à principio mundi in ea ferre fuerunt vsque ad Petri productionem, voluntas creandi animam Petri, eamque infundendi in corpus, cõcurrenti quæ simul cum causis omnibus quæ ad Petri generationem immediatè concurrunt, atque ad eò voluntas conferendi Petro, partim per se immediatè, partim verò interuentu causarum secundarum, liberum arbitrium, reliquæque potentias, tum ad loquendum, tum ad alia necessaria, voluntas item concurrendi ad ea omnia, quæ necessaria erant, quousque Petrus ad instans locutionis esset deuenturus, cum circumstantiis omnibus tunc presentibus: denique voluntas non denegandi illi suum concursum generalem ad ita loquendum, si pro sua libertate loqui veller, semper eo illi assistendo, vt si loqui, aut aliam operationem exercere veller, illum eo pacto adiunaret, atque ad eò voluntas cõferendi illi eum concursum, quia videbat illum pro sua libertate locuturum. Nostra tamen sententia, hic concursus non est motus Dei in arbitriū, quo illud moueat, applicet, & determinet, vel ad eam numero locutionem, vel etiam ad loquendum, sed est influxus cum arbitrio, pendens vt sit, ab influxu & cooperatione ipsius arbitrij, eo modo quo in concordia disput. 38. ad hunc articulum explicatum est, influxum & cooperationem habitus cum potentia ad actum pendere à cooperatione potentia, in re tamen proposita, sicut is concursus generalis pendet, vt sit ab influxu & cooperatione arbitrij, ita vicissim influxus arbitrij pendet, vt sit, ab eo generali concursu, vt vtrumque à disput. 5. fusè explicatum est: itemque generalis concursus indifferens est ex se, vt sequatur volitio, aut nolitio locutionis, aut aliquis alius arbitrij actus, ab arbitrioque ipso tamquàm à particulari causa is generalis concursus determinatur ad speciem actus. Ecce à quibus Dei præfinitionibus pendeat locutio illa indifferens, aut moraliter bona Petri eras futura. Quibus sanè præfinitionibus, cõcurrenti quæ Dei generali nihil impediens, liber manet Petrus, integrumque illi in eo instanti constituto est, velle loqui, aut non loqui, vel velle eo pacto studiosè loqui, aut arbitrio suo, concursuque generali, & cæteris Dei donis abutendo, ad malum finem peruersè loqui, vel ad quippiam aliud longè diuersum agendum seipsum applicare, nisi arbitrij libertatem à Petro, bonitatem moralem ab eo opere, & meritum, si in gratia sit factum, cum aperto in fide errore negare velimus. Quia tamen studiosa ea locutio cõtinetur in fine,

Præfinitio
qualis necessaria
ad actiones
indifferentes
& bonas
facilis.

C ad eò voluntas conferendi Petro, partim per se immediatè, partim verò interuentu causarum secundarum, liberum arbitrium, reliquæque potentias, tum ad loquendum, tum ad alia necessaria, voluntas item concurrendi ad ea omnia, quæ necessaria erant, quousque Petrus ad instans locutionis esset deuenturus, cum circumstantiis omnibus tunc presentibus: denique voluntas non denegandi illi suum concursum generalem ad ita loquendum, si pro sua libertate loqui veller, semper eo illi assistendo, vt si loqui, aut aliam operationem exercere veller, illum eo pacto adiunaret, atque ad eò voluntas cõferendi illi eum concursum, quia videbat illum pro sua libertate locuturum. Nostra tamen sententia, hic concursus non est motus Dei in arbitriū, quo illud moueat, applicet, & determinet, vel ad eam numero locutionem, vel etiam ad loquendum, sed est influxus cum arbitrio, pendens vt sit, ab influxu & cooperatione ipsius arbitrij, eo modo quo in concordia disput. 38. ad hunc articulum explicatum est, influxum & cooperationem habitus cum potentia ad actum pendere à cooperatione potentia, in re tamen proposita, sicut is concursus generalis pendet, vt sit ab influxu & cooperatione arbitrij, ita vicissim influxus arbitrij pendet, vt sit, ab eo generali concursu, vt vtrumque à disput. 5. fusè explicatum est: itemque generalis concursus indifferens est ex se, vt sequatur volitio, aut nolitio locutionis, aut aliquis alius arbitrij actus, ab arbitrioque ipso tamquàm à particulari causa is generalis concursus determinatur ad speciem actus. Ecce à quibus Dei præfinitionibus pendeat locutio illa indifferens, aut moraliter bona Petri eras futura. Quibus sanè præfinitionibus, cõcurrenti quæ Dei generali nihil impediens, liber manet Petrus, integrumque illi in eo instanti constituto est, velle loqui, aut non loqui, vel velle eo pacto studiosè loqui, aut arbitrio suo, concursuque generali, & cæteris Dei donis abutendo, ad malum finem peruersè loqui, vel ad quippiam aliud longè diuersum agendum seipsum applicare, nisi arbitrij libertatem à Petro, bonitatem moralem ab eo opere, & meritum, si in gratia sit factum, cum aperto in fide errore negare velimus. Quia tamen studiosa ea locutio cõtinetur in fine,

D ad eò voluntas conferendi Petro, partim per se immediatè, partim verò interuentu causarum secundarum, liberum arbitrium, reliquæque potentias, tum ad loquendum, tum ad alia necessaria, voluntas item concurrendi ad ea omnia, quæ necessaria erant, quousque Petrus ad instans locutionis esset deuenturus, cum circumstantiis omnibus tunc presentibus: denique voluntas non denegandi illi suum concursum generalem ad ita loquendum, si pro sua libertate loqui veller, semper eo illi assistendo, vt si loqui, aut aliam operationem exercere veller, illum eo pacto adiunaret, atque ad eò voluntas cõferendi illi eum concursum, quia videbat illum pro sua libertate locuturum. Nostra tamen sententia, hic concursus non est motus Dei in arbitriū, quo illud moueat, applicet, & determinet, vel ad eam numero locutionem, vel etiam ad loquendum, sed est influxus cum arbitrio, pendens vt sit, ab influxu & cooperatione ipsius arbitrij, eo modo quo in concordia disput. 38. ad hunc articulum explicatum est, influxum & cooperationem habitus cum potentia ad actum pendere à cooperatione potentia, in re tamen proposita, sicut is concursus generalis pendet, vt sit ab influxu & cooperatione arbitrij, ita vicissim influxus arbitrij pendet, vt sit, ab eo generali concursu, vt vtrumque à disput. 5. fusè explicatum est: itemque generalis concursus indifferens est ex se, vt sequatur volitio, aut nolitio locutionis, aut aliquis alius arbitrij actus, ab arbitrioque ipso tamquàm à particulari causa is generalis concursus determinatur ad speciem actus. Ecce à quibus Dei præfinitionibus pendeat locutio illa indifferens, aut moraliter bona Petri eras futura. Quibus sanè præfinitionibus, cõcurrenti quæ Dei generali nihil impediens, liber manet Petrus, integrumque illi in eo instanti constituto est, velle loqui, aut non loqui, vel velle eo pacto studiosè loqui, aut arbitrio suo, concursuque generali, & cæteris Dei donis abutendo, ad malum finem peruersè loqui, vel ad quippiam aliud longè diuersum agendum seipsum applicare, nisi arbitrij libertatem à Petro, bonitatem moralem ab eo opere, & meritum, si in gratia sit factum, cum aperto in fide errore negare velimus. Quia tamen studiosa ea locutio cõtinetur in fine,

E vt sit ab influxu & cooperatione arbitrij, ita vicissim influxus arbitrij pendet, vt sit, ab eo generali concursu, vt vtrumque à disput. 5. fusè explicatum est: itemque generalis concursus indifferens est ex se, vt sequatur volitio, aut nolitio locutionis, aut aliquis alius arbitrij actus, ab arbitrioque ipso tamquàm à particulari causa is generalis concursus determinatur ad speciem actus. Ecce à quibus Dei præfinitionibus pendeat locutio illa indifferens, aut moraliter bona Petri eras futura. Quibus sanè præfinitionibus, cõcurrenti quæ Dei generali nihil impediens, liber manet Petrus, integrumque illi in eo instanti constituto est, velle loqui, aut non loqui, vel velle eo pacto studiosè loqui, aut arbitrio suo, concursuque generali, & cæteris Dei donis abutendo, ad malum finem peruersè loqui, vel ad quippiam aliud longè diuersum agendum seipsum applicare, nisi arbitrij libertatem à Petro, bonitatem moralem ab eo opere, & meritum, si in gratia sit factum, cum aperto in fide errore negare velimus. Quia tamen studiosa ea locutio cõtinetur in fine,

ad

ad quem Deus liberum arbitriū, concursum generale, & cetera memorata dona Petro conferre praefiniuit, sanè, prauidens Deus pro libertate Petri illam futuram ex hypothesi, quòd ea omnia praefinire vellet ea ipsa praefinitione, atque adeò prouidentia sua circa eum effectum, quæ per eam praefinitionem completur, itémque donis ipsi illam in particulari intendit, beneplacitque voluntate esse voluit, dependenter semper à libera Petri cooperatione, quam futuram prauidebat. Porrò Deum praedicto modo suis praefinitionibus, & prouidentia intendere, ac velle omnia nostra opera in particulari, etiam si supernaturalia sint, imò & omnem effectum causarum secundarum non malum, appellat Patres Deum ea praedestinare ac praefinire. Sic Leo 9. epistol. decret. ad Petrus Antiochenum. *Credo, inquit, Deum praedestinasse solum bona: praefinisse verò bona, malaque.* Et Augustinus de articulis sibi falsò impostis, artic. 10. *Detestanda, inquit, & abominanda opinio est, quæ Deum cuiusquam male voluntatis, aut male actionis credit autorem, cuius praedestinatio nusquam extra bonitatem, nusquam extra iustitiam est: vniuersa enim via domini misericordia & veritas. Adulteria enim matronarum, & corruptelas virginum non instituere nouit sancta diuinitas, sed damnare: nec disponere, sed punire. Non ergo casus vniuersum, nec malignitatem iniquorum, nec cupiditates peccantium praedestinatio Dei aut excitauit, aut suscit, aut impulsit: sed plane praedestinauit iudicium suum, quo vnicuique retribuitur est prout gessit, sine bonum sine malum.*

Præfinitio qua intelligitur naturalis, ut diffinitio actus boni.

Quod ad actiones humanas secundi generis attinet, adhibeam exemplum in supernaturali ac difficillima, nempe in confessione fidei in tormentis vsque ad finem vitæ, quæ martyrem efficit, ponamusque eam elici ab infideli, qui per eam iustificetur. Sanè ad eiusmodi actionem non solum necessaria sunt omnes Dei praefinitiones, de quibus ad praecedentem actionem, indifferentem, aut moraliter bonam dictum est, sed etiam requiritur praefinitio vocandi, adiuuandi, & confortandi illum tunc egregijs gratiæ praecipientis & cooperantis auxilijs, sine quibus arbitrium hominis illius id praestare non potest. He tamen & praecedentes praefinitiones, atque auxilia, integrum illi relinquunt instanti, in quo conuertitur, non solum non conuerti, sed etiam à fide dissentire, eamque negare, & postea, dum tormenta vsque ad finem vitæ perseuerant, succumbere, si denique negare. Nec dubitamus, iuxta ea, quæ membro praecedente, ac alibi dicta sunt, hoc esse de fide: alioquin talis conuersio ad fidem, & perseuerantia in confessione meritoria nõ essent, imò neque essent actus bonus moralis: eò quòd sine libertate, vel contrarietatis, vel contradictionis ad oppositum, nec meritum, nec moralis bonitas in vilo actu esse possunt. Quia verò Deus, prauidens pro libertate hominis illius futuram eam confessionem & perseuerantiam vsque ad finem vitæ ex hypothesi, quòd praefinire vellet eo pacto illum adiuuare: sanè praefinitione ipsa, ordinèue suæ prouidentiae, quæ per eam praefinitionem comparatione illius effectus completur, auxilijsque ipsi intendit in particulari, vt esset ea confessio, & perseuerantia, beneplacitque voluntate ipsam voluit, complacendo quòd eo pacto simul exclusi donis, & libera arbitrij voluntate esset futura, eaque ratione praedestinasse, & praefinisse illam dicitur, vt supra circa actionem bonam moraliter dictum est. Quod de eiusmodi supernaturali ac difficillima nostri arbitrij operatione dictum est, intelligendum est de ceteris, ad quas particulare Dei au-

Molina in D. Thom.

auxilium requiritur: praefinitio namque conferendi tale auxilium nequaquam libertatem ab arbitrio aufert, non eliciendi eam actionem, aut etiam ab illa dissentendi, vt Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 5. & cano. 4. definit.

Denique quod attinet ad peccaminosas actiones humanas, de quarum numero fuit trina Petri negatio, rectè autores, eum quibus disputamus, affirmant, eas non fuisse praefinitas à Deo. Eius tamen rei non ea est reddenda ratio, quam ipsi reddunt, nempe, quia Deus non applicat, & determinat arbitrium ad eas actiones concursu efficaci, quasi ad bonas efficaci concursu illud determinet: sed quia, dum Deus arbitrium, suumque concursum generalem & cetera ad eas eliciendas necessaria conferre peccatori statuit, non eas intendit, sed ad longè diuersum finem ea omnia conferre decreuit: peccator verò ipse est, qui sua libertate illis omnibus ad eas exerceas abutitur. Licet autem dicendum non sit, Deum praedestinasse aut praefinuisse actiones malas, affirmandum tamen est, necessaria fuisse aliquas Dei praefinitiones, vt illa per creatum arbitrium in rerum natura esse possent. Quare, si de trina Petri negatione sit sermo, necessariae fuerunt praefinitiones omnes, quas supra diximus necessariae esse ad actionem indifferentem in illo eodem instanti eliciendam, in quo Christu negauit, sub quibus cõprehendo praefinitionem non denegandi, seu conferendi illi suum concursum generalem. Præterea necessaria fuit praefinitio permitendi illi ad optimum finem, quem Deus ipse, ea permissione intendebat, actionem illam malam, quam sub illis circumstantijs pro libertate arbitrij Petri futuram prauidebat, hoc est, non variandi circumstantias, conferendive illi alia subsidia, eum quibus pro eadem arbitrij libertate in eam negationem non incideret.

Præfinitio qualis ad peccaminosas actiones necessaria.

Ecce explicauimus omnes praefinitiones necessariae ad omnia vniuersum futura contingentia positua. Nunc paucis accipe radicem totam discriminis inter nos & autores eum quibus disputamus. Illi censent praefinitiones Dei aternas, & concursus, quibus per eas statuit concurrere in tempore cum quocumque arbitrio creato ad omnem actum non malum, ita determinare arbitrium ad eum actum, vt integrum illi non maneat eum non elicere, quia censent omnem talem concursum esse ex se efficacem, neque efficaciam illius ab arbitrio vilo pacto pendere. Vnde consequenter censent, certitudinem totam praescientiae Dei, qua eos omnes actus futuros absolute cognouit, pendere à solis praefinitionibus, ex quibus non solum infallibiliter, sed etiam inuitabiliter per arbitrium creatum actus illi elicientur. Inde etiam consequenter negant, admittendam esse vllam mediam scientiam in Deo comparatione eorundem actuum vt verè iuxta ea fundamenta est neganda: quia scientia, qua à Deo ante liberum suæ voluntatis actum futuri praecognoscitur ex hypothesi earum praefinitionum, esset omnino naturalis in Deo, vt supra dictum est. Atque ea ratione scientiam, qua Deus futura contingentia conditionata agnouit, vt quòd futura fuisset poenitentia Tyriorum, & Sidoniorum ex hypothesi, quòd apud illos factæ fuissent virtutes, quæ Corozain & Bethsaida factæ sunt, merè naturalem esse voluit in praefinitione, quæ tunc fuisset. Nos verò censentes errorem esse in fide tales constituisse Dei praefinitiones & concursus, qui integrum non relinquunt arbitrio in instanti, in quo elicit actum non malum, illum non elicere, imò & dissentire, si velit, consequenter dicimus, certitudinem totam

Discriminatio inter nos & autores contraria sententia.

Certitudo scientia diuina circa futura contingentia vnde pronemiat.

diuinæ scientiæ, qua actus, tam bonos quam malos, arbitrij creati absolute futuros esse prænoscit, non prouenire ex solis præfinitionibus conferendi auxilia & concursus: quoniam eis nihil impediens, potest arbitrium flectere se in partem contrariam, sed prouenire ex scientiæ mediâ, qua ante omnem actum suæ voluntatis cognouit, in quam partem arbitrium pro sua libertate se esset flexurum ex hypothesi, quod ea auxilia & concursus uellet illi conferre, sciturus contrarium si in partem contrariam pro eadem libertate arbitrium se esset flexurum: per eamque scientiam dicimus Deum certò cognoscere futura omnia, quæ autores contrariæ sententiæ conditionata appellant. Certitudinem verò scientiæ illius mediæ prouenire dicimus ex altitudine, illimitatâque perfectione intellectus diuini, qua certò cognoscit, quod in se est incertum, idque eminentissimâ comprehensione in diuina sua essentia cuiuscumque arbitrij, quod sua omnipotentia creare potest.

Sciëntia mediâ est ex hypothesi, quod hoc uel illo modo uellet Deus præfinitur & prouidere.

Illud postremò obserua, scientiam mediâ esse quidem in Deo ante omnem actum liberum suæ voluntatis, esseque omnium uniuersum effectuum, non solum, qui re ipsa futuri sunt per arbitria, quæ statuit creare in eo ordine rerum & circumstantiarum, quem condere decreuit, sed etiam qui futuri essent, tum per hæc ipsa arbitria, tum etiam per infinita alia, quæ creare potuit, uariata quacumque circumstantia in rerum ordine quem condere decreuit, datoque quocumque alio ex infinitis infinitis, quos potuit creare: attamen ita eam mediâ scientiam esse omnium horum effectuum, ut nullius sit, nisi ex hypothesi præfinitionis diuinæ voluntatis, quod hunc vel illum ordinem uelit condere, atque hoc vel illo modo ex ipso ordine, mediisue & circumstantiis illius uelit prouidere & adiuuare: cum autem per talem præfinitionem ratio diuinæ prouidentia per comparationem ad unumquemque eorum effectuum compleatur, consequens profectò est, ut nihil Deus per scientiam mediâ ante actum suæ voluntatis præuiderit, nisi ex hypothesi, & sub conditione, quod hoc, vel illo modo, uellet prouidere per comparationem ad eundem effectum. Non ergo eiusmodi scientia mediâ tollit, aut impedit diuinam prouidentiam, quin potius est lumen & notitia prærequisita in Deo ex parte sui intellectus ad perfectissimam atque exactissimam prouidentiam: quoniam per eam scientiam ac notitiam, antequam quicquâ statuat per uoluntatē, atque adeò antequam quicquam circa arbitrium creatum accommodatè ad liberam eiusdem arbitrij naturam prouideat, præuiderit quid per illud futurum sit, non absolute, sed ex hypothesi & conditione, quod hoc vel illo modo uelit illi prouidere. Sicut ergo in illo priori, antequam Deus quicquam præfinitur & statuat per suam uoluntatem, non datur in Deo completa ratio prouidentia, neque circa arbitrium creatum, neque circa aliquid aliud, eò quod desit adhuc id, quod ex parte suæ uoluntatis ad rationem prouidentia requiritur: sic etiam nihil tunc cognoscitur absolute ac simpliciter futurum, sed solum sub conditione, si Deus hoc vel illo modo uelit definire ac prouidere circa res.

Discrimen inter nos & eosdem autores circa diuinam prouidentiam.

Nunc accipe discrimen inter nos, & autores, cum quibus disputamus, circa diuinam prouidentiam earum rerum, quæ ab arbitrio creato immediatè pendent. Illi rectè quidem censent, Deum habere prouidentiam circa omnes actus in singulari liberi arbitrij creati non malos, eosque intendere, esseque effectus eiusdem prouidentia: attamen arbitrantur ea

ratione eos intendere, esseque per suam prouidentiam illorum causam, quia & ex æternitate statuit ad eos mouere & determinare arbitrium creatum auxilio seu concursu ex se efficaci, & in tempore eodem ipso efficaci, concursu illud re ipsa mouet, ita ut in potestate arbitrij sub ea præfinitione & concursu constituti situm non relinquat non eos exercere. Vnde consequenter asserunt, eos ex solo ordine diuinæ prouidentia esse certos, & infallibiles.

Nos uerò non dubitantes talem præfinitionis, concursusque ex se efficaciis modum, arbitrij ad eosdem actus tollere libertatem, ac prouidendo errore continere in fide, in primis dicimus: Deum per suam sapientiam prouidere unicuique rei accommodatè ad illius naturam, eaq; de causa rebus liberis prouidere ad effectus liberos, siue illi naturales sint, siue supernaturales, seruata semper arbitrij libertate, hoc est, integrum illis relinquendo in instanti, in quo eos producant, nihil impediens circumstantiis omnibus tunc existentibus, eosdem non producere, quin si ita uelint, producere contrarios, ut ea ratione domini sint suarum actionum, uirtutisque ac uitij, laudis ac uituperij, præmij ac supplicij sint capaces.

Deinde dicimus, ea ratione eos actus intendere, illosque in particulari esse effectus suæ prouidentia, quia causæ omnes, à quibus in singulari producantur, & à quibus Deus per scientiam suam mediâ producendos præuidebat ex hypothesi, quod eo pacto disponere hoc uniuersum, in eò uel eo pacto prouidere uellet, mediâ profectò & effectus sunt suæ prouidentia, ad eos & alios similes actus producos per eandem suam æternam præfinitionem ac prouidentiam collata: inter eas tamen causas & mediâ, sanè arbitrium ipsum comprehenditur, ac computatur, à Deo per eandem suam prouidentiam homini aut Angelo ad eosdem actus collatum, cum facultate quidem ad illos non producendum, ceterum præexistente in Deo scientia, qua uidebat, ex hypothesi, quod illud in eo ordine rerum & auxiliorum atque circumstantiarum collocare uellet, fore illos producantur. Quia ergo inter ea mediâ, quibus Deus sua prouidentia illos intendit, reque ipsa, quando fiunt, est illorum causa in particulari, computatur creatum arbitrium, in cuius potestate situm est eos re ipsa, si ita uelit, non producere: consequens profectò est, ut ex solis mediis diuinæ prouidentia certi, atque infallibiles non sint, si scientiam mediâ secludas, qua Deus altitudine sui intellectus supra obiecti naturam futuros illos pro arbitrij libertate ex eisdem mediis ordinèque suæ prouidentia præuiderit.

Tertiò dicimus, quoniam (ut hæcenus est explicatum) iidem actus simul pendent, tum ab arbitrij libertate, tum etiam à Deo æterna sua præfinitione seu prouidentia conferre uolente tam arbitrium, quam cetera omnia mediâ ad hos necessaria, aut etiâ coadiuuantia: consequens profectò est, ut, præuidente Deo per scientiam mediâ futuros illos pro libertate arbitrij ex hypothesi, quod eo modo præfinitur, ac prouidere ad illos producendos uellet, eo ipso quod posterius nostro intelligendi modo cum fundamento in re ita præfinitur ac prouidit, uoluerit absoluta uoluntate eos esse, quales futuros præuidebat, complacendo ut essent dependentes, tum ab ipsa sua præfinitione ac prouidentia, tum etiam ab arbitrij libertate, tamquam à duabus causis ita ad illorum existentiam necessariis, ut si earum altera pro sua libertate deficeret, tales actus non essent.

Quartò dicimus, quoniam non solum nostri actus boni pendent modo explicato à nostro arbitrio, sed etiam mali ab eadem pendent arbitrij libertate:

Prouides Deus accommodatè ad naturam cuiusque rei, rebusque prouidens liberis seruata ipsarum libertate.

Actus non malos arbitrij intendit Deus, siue que in particulari obiecti naturam suos prouidentia.

libertate: sed Deus verò neque ad naturalia, neque ad supernaturalia singulis hominibus & Angelis eodem modo, atque aequaliter providet, sed dona suae misericordiae distribuere statuit prout vult, nemini interim deficiendo in necessariis, sanè ad perfectissimam Dei providentiam (vt precedente dispensatione dicebamus) necessaria erat scientia media per quam, prouidens quae per cuiusque creaturæ arbitrium ex quacunque hypothese, & in quocumque rerum euentu essent futura, salua illarum libertate, posset ex aeternitate, atque absque vlla in seipso temporis decursu vicissitudinis obumbratione ex iis, quas creare decreneret, praedestinare, quas vellet, & omnibus ad singulos euentus iuxta suam sapientiam ac beneplacitum suae voluntatis prouidere, statuendo variis modis & auxiliis earum aetius peruenire, eas diuersimodè exercere, defecus, & peccata eorum permittere & tolerare, ad fidem & penitentiam ipsas vocare, vocatas iam & iustificatas in bono promouere, & pleraque alia circa illas exercere.

Quo pacto omnia in generali ratio hinc quædam mala diuina subdantur prouidentia.

Vltimò dicimus, quia bona omnia, siue per causas naturae necessitate agentes, siue per liberas fiant, ita pendent à diuina praefinitione (quali à nobis supra explicata fuit) ac prouidentia, vt in particulari per illam à Deo intenduntur: actus autem mali arbitrii creati eatenus etiam diuinæ praefinitioni, ac prouidentiae subduntur, quatenus causae, vnde emanant, concursusque Dei generalis ad eos eliciendos necessarius, per diuinam praefinitionem, ac prouidentiam conferuntur, licet non eo fine, vt illi ex eis emanent, sed vt alij longè diuersi fierent rebûsque arbitrio praeditis sua innata liberas in eorum maximum bonum seruarietur, & insuper subduntur eidem diuinæ praefinitioni & prouidentiae, quatenus esse nequeunt in particulari, nisi Deo per suam prouidentiam in maius aliquod bonum eisdem in particulari permittente, consequens profectò est, vt omniavniuersim diuinæ prouidentiae ac voluntati subdantur in particulari, quaedam eorum intendenti in particulari, & cætera permittenti in particulari. Quo fit, vt neque folii de arbore pendens moueatur, neque ex passetibus duobus, qui asse vaneunt, vnus cadat super terram, neque quicquam aliud omnino fiat sine voluptate ac prouidentia Dei circa id in particulari, vel intendente, vel permittente illud in particulari: id quod fortissimum solatium est iustis, qui in Deo suam spem totam collocant, atque sub umbra alarum prouidentiae ipsius suaviter requiescunt, oprantes vt tam in prosperis, quam in aduersis, diuina semper circa ipsos voluntas impleatur.

Ex dictis facile intelliges, quam falsò mihi sapè imponatur me constituere solùm prouidentiam in confuso, & non in particulari, circa ea quae ab arbitrio creato pendent, ex eo, quòd constituam in Deo mediam scientiam, qua Deus prouidit quid arbitrium creatum esset facturum ex hypothese, quòd in hoc vel illo ordine rerum & circumstantiarum, atque auxiliò collocaretur. Neque, qui id mihi imponunt, attendunt, in ipsa te libero arbitrio praedita, & in ordine rerum, ac circumstantiarum, & auxiliò contineri media omnia diuinæ prouidentiae, per quae in particulari intendit bona omnia, quae pro libertate talis creati arbitrii prouidet futura. Quia tamen sollicitus non sum, quid quis de me referat, eò quòd facile legenti nostram Concordiam constare potest, quid ipse dixerim, multa, quae tamquam mea falsò referantur, consultò pratermittito. Multis etiam aliis superuacaneum duco satisfacere.

Molina in D. Thom.

MEMBRUM I V.

Quaedam obiectiones diluuntur.

Autores contrariae sententiae primò in hunc modum argumentantur.

Si Deus nihil omnino creare decreuisset, solium esset in Deo scientia naturalis, quae seipsum comprehenderet, & in seipso omnia possibilis, tam naturalia, quam libera: sed ex decreto creandi res solium est in Deo scientia libera, quae cognoscit, quae ex illo libero decreto sunt futura: ergo in Deo non est tertium illud aliud genus scientiae mediae.

Argumentum primum.

B Confirmatur, quoniam vel scientia Dei consideratur comparatione possibilium, antequam determinentur ad esse per actum diuinae voluntatis, atque hoc pacto spectata est naturalis in Deo, vel consideratur comparatione rerum, quae post determinationem liberam voluntatis diuinae erunt in aliqua temporum differentia, & tunc est scientia libera: ergo non datur tertium genus scientiae in Deo.

Confirmatur.

C Ad Argumentum neganda est maior: vltima scientia enim merè naturalem, qua illa omnia cognoscuntur in ratione, siue merè possibilem, esset etiã scientia media, qua Deus cuiuscumque contradictionis futurorum costringentium, quae ab arbitrio creato pendent, cognosceret, quae pars esset futura, nõ simpliciter, sed ex hypothese, quòd hunc vel illum ordinem rerum vellet condere, sciturus contradictoriam, si ex eadem hypothese dependenter ab arbitrio creata contradictoria esset futura, vt haecenas ostensum est. Aduersarijque ipsi idem tenentur confiteri circa peccata, quae, data ea hypothese, futura essent per arbitrium creatum, nisi vel asserere velint Deum ignorare, quae peccata, data ea hypothese, essent futura, vel dicere velint, arbitrium, data ea hypothese, naturae necessitate ea peccata esse commissurum, quòd membro secundo latè impugnatum est. Obferua, esto Deus nihil constituisset creare, futuram in eo scientiam liberam, qua cognosceret nihil eorum esse futurum, quae creare poterat: quemadmodum enim liberè non constituisset creare, ita liberè sciret nihil eorum, quae constituere poterat creare, & non constituit, esse futurum. Aduersarij tamen loquuntur de scientia libera rerum posituarum.

Responso ad argum.

D Ad confirmationem dicendum est, dari tertiam considerationem diuinæ scientiae nempe comparatione eorum, quae futura sunt, non simpliciter, sed ex hypothese, quòd Deus ipse hunc vel illum ordinem rerum creare vellet: futurum namque sic ex hypothese, mediam quoddam est inter merè possibile, & futurum simpliciter, vt membro primo explicatum est. Scientia verò Dei hoc modo spectata comparatione eorum, quae dependenter ab arbitrio creato ex ea hypothese essent futura, est scientia media: quoniam licet non sit libera in Deo, sciuisset tamen Deus contradictorium, si, vt ex eadem hypothese esse poterat, esset futurum.

Ad confirmationem.

E Secundo argumentatur, si praedispitio Dei conferendi concursus ex se efficacem ad actum boni voluntatis, concursusque ipse ex se efficax non essent constituendi: idcirco esset, quia determinando efficaciter voluntatem ad vnum, tollerent libertatem voluntatis ad oppositum, ac proinde voluntas non eliceret eum actum liberè, sed necessario, quo dato, periret bonitas moralis ac meritum illius actus: sed ex eo, quòd voluntas, quando operatur, determinata sit ad vnum, non sequitur non operari liberè: ergo irrationabiliter illa de causa negantur praefinitio diuina conferendi concursus ex se efficacem, concursusque ipse ex se efficax. Minor probatur, quia etiam in eorum opinione, qui eiusmodi praefinitiones & concursus efficaces non

Arg. secund.

admittunt, quando voluntas liberè operatur iam se determinavit ad alteram contradictionis partem, imò idcirco operatur, quia se determinavit: sed id non tollit, quominus liberè operetur: ergo ex eo, quod voluntas quando operatur determinata sit ad unum, non sequitur non liberè operari.

Responsio.

Ad maiorem huius argumenti dicendum est, idcirco præfinitiones illas & concursus ex se efficaces non esse admittendos, quoniam, qui illos constituunt, affirmant, sine illis voluntatem non posse elicere illum actum bonum, & illis præsentibus, non posse illum non elicere: & præterea, quod præsentibus, aut absentibus sint, non pendere à voluntate ipsa, quæ cum actum elicere debet, sed à solo Deo id liberè præficiente: quibus datis, numquam in voluntate ipsa relinquitur facultas ad se indifferenter determinandum, aut non determinandum, vel ad se determinandum in unam aut alteram partem, quod tamen ad veram libertatis rationem omnino est necessarium. Quod autem illis datis, nunquam in voluntate relinquitur ea facultas, patet. Quoniam in instanti, in quo non adest ille concursus, non potest voluntas determinare se ad eum actum eliciendum, neque in ipsius potestate est tunc facere aliquid, quod si faceret, adestet concursus ille, quoniam tunc concursus, & præfinitio non penderent à sola libera voluntate Dei, sed ab eo quod pro sua libertate factura esset volūtas, aut non esset factura, præcognito à Deo per scientiam mediam. In instanti verò, in quo concursus ille efficax adest, non potest voluntas non determinari ad eliciendum eum actum: quoniam si in potestate ipsius esset tunc non se determinare, posset reddere inefficacem talem concursum, ac proinde ab ipsa penderet, quod efficax, vel inefficax esset. Concessa ergo maiori argumenti propositi, si in ea sit fermo de determinatione in sensu à me modo explicato, quæ libertatem aufert à voluntate ad eum actum, & cum ea bonitatem moralem & meritum eiusdem actus, neganda est minor, si in ea similiter fermo sit de eodem modo determinationis ad unum. Ad probationem verò negandum est, voluntatem, quando liberè operatur, prius natura se determinasse, quam operetur: imò verò operando liberè determinat se ad operationem, priusque natura in eodem instanti constituta est indifferens, ut se determinet ad operandum, vel non operandum, & ad operandum potius circa hoc obiectum, quam circa illud, & potius volitionem, quam nolitionem, quam determinatè operetur, aut determinatè non operetur, & quam determinatè eliciat volitionem aut nolitionem circa hoc aut illud obiectum, ut disputatio. 4. ostensum est: quin potius idcirco liberè operatur, liberè se determinat ad operandum, quia prius natura est indifferens, ut ita se determinet, aut non determinet, atque adeo quando se determinat, potest se non determinare: postquam verò in aliquo instanti intelligitur iam ad unum determinata, implicat contradictionem se non determinasse in eodem instanti, ac proinde non est iam libera ad non ita se determinandum: id quod Aristoteles & Boëtius docuerunt vulgari illo pronuntio: *Quod est, quando est, non potest non esse*, ut disputatio citata dictum est.

Voluntas prius natura est indifferens, ut se determinet, quam liberè operetur, nec prius se determinat, quam operetur.

Argumentum quartum.

Tertio argumentantur, quamvis existente volitione efficaci finis voluntas non possit in sensu composito non velle medium ad eum finem necessarium, id tamen neque libertatem, neque moralem bonitatem, aut etiam meritum tollit à volitione tali: medijs: ut existente in viatore efficaci volitione sempiterna beatitudinis, occurrente, illi obser-

uatione alicuius præcepti obligantis sub culpa lethali, quamvis in sensu composito non possit non velle eam observationem, eo quod medium sit omnino necessarium ad assequendam beatitudinem, id tamen non tollit eam volitionem esse liberam, bonam moraliter, ac meritoriam: ergo quod, existente divina præfinitione conferendi alicui concursum efficacem ad aliquem actum bonum, talis homo in sensu composito non possit non elicere eum actum, nihil omnino impedit, quominus talis actus liber sit, & bonus moraliter, aut etiam meritorius, si ab existente in gratia elicitur.

Ad hoc argumentum, concessio antecedente, neganda est consequentia: quoniam in priori euentu utrumque eorum, quæ in sensu composito non possunt esse simul, est in libera voluntate viatoris illius, ita ut, quando vult observationem occurrentem talis præcepti, possit & ipsam non velle, & eo ipso desistere simul à volitione efficaci finis, ac proinde veram libertatem seu indifferenciam ad utrumlibet retinet comparatione observationis talis præcepti: in posteriori verò euentu, admissio tali genere præfinitionis, atque concursus divini ex se efficaci, eam libertatem non retinet ad eliciendum, vel non eliciendum actum illum bonum, ut argumento procedente, & sæpius in superioribus ostensum est.

Quarto argumentatur, prudentissimus dux, vel paterfamilias si posset providere domui, vel exercitui providendo omnes, & singulas res, ac particularia media ad consequuntionem victorie, vel ad rectam domus gubernationem, certe id faceret, in eoque stenderet maxima eius providentia & sapientia: si vero id non facit, idcirco est, quia non potest: sed Deus facillime potest providere hoc modo de omnibus rebus, neque ea de causa tollitur libertas ab arbitrio creato: ergo providet præfinitendo omnia in singulari.

Si hoc argumento solum intendatur, in Deo esse providentiam de omnibus in singulari, concedendum est totum: neque enim pugnat contra nos, qui de omnibus in singulari constitutus in Deo providentiam, bona intendendo in singulari, & mala in singulari permittendo, ut membro præcedente ostensum est. Si verò intendatur, ita providere de rebus, & medijs in singulari, ut præfinitione per concursum ex se efficacem singula intendat, tunc concessa maiori, & minori quoad priorem ipsius partem, neganda est quoad posteriorem, nempe talem modum præfinitionis non tollere libertatem ab arbitrio creato: contrarium namque ostensum est. Deinde verò neganda est consequentia: est enim dispar admodum ratio. Victoria namque, & recta gubernatio domus, ita ut in ea nullus interveniat defectus, sunt fines ducis, & patris familias domus, quos intendunt, & quos semper assequerentur, si possent: at verò finis naturalis & supernaturalis, ad quod Deus liberis providet, non sunt fines Dei, sed ipsarummet creaturarum, ita illis propositi, ut in ipsarum potestate Deus relinquat, pervenire ad eos, aut non pervenire, ut sic media cedant illis in meritum, laudem & honorem, & fines ipsi in præmium: eaque de causa expediens non fuit, ut Deus illis provideret per concursus efficaces, sed per eos, quos reddere efficaces, aut inefficaces ad opera, pederet ab ipsismet creaturis libero arbitrio præditis.

Quinto argumentantur, multa sunt, quæ sine præfinitione illorum in particulari per efficacem Dei voluntatem esse non potuerunt: ergo concedenda est Dei præfinitio. Consequentia est manifesta. Antecedens verò patet in his omnibus, quæ supra communè vniuersi cursum eueniunt, ut fuerunt miraculosa vocatio, & conversio Pauli in actu ipso persequendi Christum, & Ecclesiam, ea quæ circa Iosephum acciderunt, dum odio habitus, nudatus, missus in cisternam, ac venditus fuit à fratribus, & postea innocenter

Responsio.

Argumentum quartum.

Responsio.

Argumentum quintum.

innocenter in carcerem missus est, ac tandem ad tantam gloriam euectus, cum ceteris quae circa ipsum acciderunt, praesertim cum in his omnibus typum Christi gesserit, sane ea omnia sine speciali Dei consilio & praesertione efficacis suae voluntatis esse non potuerunt. Tale etiam fuit insigne illud factum duorum illorum fratrum Phares & Zaran, qui in ipsa natiuitatis effusione ita se gesserunt, ut unus manum protulerit prior, in quo obstetric ligauit coccinum dicens, iste egredietur prior, eo vero retrahente manum, egressus est alter. Idem dicere possumus de Iacob & Esau, dum minor prelatu est maiori, & non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia maior seruiet minori: ut ait Paulus ad Roman. 9. atque in nonnullis aliis similibus euentibus.

Responso.

Ad hoc argumentum concedendum est antecedens, non solum de iis, quae supra communem cursum sunt miraculose à Deo, sed etiam de iis, quae à solo Deo immediate fiunt, ea tamen ex parte, quae à solo Deo habent radicem suae contingentiae, ut in principio membri praecedentis explicatum est. Circa eiusmodi enim res admitimus praesertiones per voluntatem Dei efficacem, concurruntque Dei efficacem ad eas producendas, ut ibidem dictum est. Vnde si in consequente solum sit sermo de praesertione ad eiusmodi res, concedenda etiam est consequentia. Si verò sermo sit de praesertione illo modo, etiam ad res quae ab arbitrio creato pendunt, aut ad illas alias ea ex parte qua, quoad subiectum aut aliquid aliud, ab arbitrio creato pendunt, eo modo quo membro praecedente explicatum, neganda est consequentia. Quod verò attinet ad exempla, quibus antecedens probatur, circa primum dicendum est. Miraculosam quidem Pauli vocationem, tam externam, quam internam, praesertitam esse à Deo efficaci voluntate & concursu, consensum tamen Pauli eidem vocationi, & per consequens conuersionem Pauli, quatenus à libero suo consensu pendebat, non fuisse illo modo praesertitam, ut ex responsione ad sequens argumentum parebit. Circa secundum exemplum dicendum est, Iosephi somnia, & adiutoria alia, quibus Deus peculiariter adiuuit, ut multa ex iis, quae circa Iosephum acciderunt, euenirent, esse quidem illo modo praesertita à Deo, odia tamen & persequutiones fratrum, missionem in cisternam, venditionem, falsum testimonium vxoris Phutipharis, & sollicitationem ad adulterium, cum lethalia fuerint peccata, non fuisse illo modo praesertita à Deo, ut ij ipsi, cum quibus disputamus, confitentur, sed cum prauideret Deus illa nequitia fratrum & vxoris Phutipharis esse futura ex hypothese, quòd eum totum ordinem rerum & circumstantiarum ex sua parte condere vellet, statuisse solum ea permittere. Alia etiam non mala, quae circa Iosephum acciderunt, quatenus ab arbitrio creato pendebant, non eo modo praesertiuit Deus, quo auctores, cum quibus disputamus, intendunt: sed modo à nobis praecedente membro explicato. Circa tertium exemplum, quae miraculose ibi acciderunt, eo modo praesertita fuerunt. Motio item interna, qua obstetric à Deo videtur inducta, ut coccinum ei ligaret, qui prior manum emisit, à Deo videtur praesertita. Circa quartum, praesertio, seu electio aeterna, qua Iacob praesertit Esau fuit electus, ex sola libera voluntate Dei fuit. Licet autem non fuerit ex operibus praesertis, non fuit tamen sine praesertione operum, quae per vtriusque arbitrium erant futura ex hypothese illius ordinis, rerum, circumstantiarum, atque auxiliorum. Ex iis verò quae in executione ipsa praesertionis illius acciderunt, nonnulla eo modo, quo auctores, cum quibus disputamus, intendunt, praesertita

Molina in D. Thom.

nita fuerunt à Deo: alia verò eo, qui à nobis membro praecedente explicatus est, ut circa alia exempla dictum est.

Sextò argumentantur, *Conuersio Pauli, Mariae Magdalene, & Latronis in cruce pendenti, facta sunt per concursum, seu auxilium Dei ex se efficaci, & ex aeternitate praesertita sunt à Deo, ut per tale auxilium fierent, atque cum eiusmodi praesertitionibus consentit libertas arbitrij Pauli, Magdalene, & Latronis: ergo admitte sunt praesertiones per Dei concursum ex se efficacem, simulque consensum est, id libertati nostri arbitrij nullum prauidicium afferre.*

Argumentum sextum.

Ad hoc argumentum negandum est, conuersiones illas factas fuisse per auxilium Dei ita ex se efficaci, ut in potestate arbitrij Pauli, Magdalene, & Latronis, praesertenti iam, moti, ac excitati potentissimo eo auxilio non fuerit, nihil tali auxilio impediente, non consentire, ut Concilium Tridentinum de auxilijs gratiae ad conuersionem peccatoris absque vlla exceptione definit: quare, quòd ex eo auxilio sequeretur permoueri arbitria Pauli, Magdalene, & Latronis ad consensum, cooperationemve cum eodem auxilio ad contritionem & conuersionem, atque adeò quòd ad id esset efficax, aut non, pendens fuit à Pauli, Magdalene, & Latronis libera voluntate, qui in potestate sua habebant reddere illud inefficax, non consentiendo & non cooperando cum illo, si ita vellent. Id verò ut melius intelligas, obserua, nihil infra Deum clarè visum necessitare voluntatem quoad exercitium actus, sed semper manere liberam, ut actum exerceat, aut non exerceat, tamen quò maior ratio boni conspicitur in obiecto, & magis ad illud afficitur voluntas, minorque sese offert ad id difficultas, eò ex sua propria libertate solet voluntas facilius, & frequentius determinare se ad appetitionem, seu actum circa tale obiectum, semper tamen cum libertate ad continendum actum, quia nihil est, quod illam necessitet quoad exercitium: atque haec libertas sufficit ad meritum, si actus bonus in se sit moraliter, & eliciatur ab existente in gratia. Quemadmodum ergo, quando homo rebus huius saeculi est deditus, quò maius bonum temporale ei proponitur, & minori cum difficultate obtinendum, eò solet facilius & frequentius elicere sine vlla mora volitionem circa illud, idè ut nullus prudens dubitet, si ei multa millia aureorum gratis accipienda proponantur, aut regnum, vel monarchia orbis, eum continuo eliciturum volitionem, & nihilominus liberè quo ad exercitium eam eliciet, ita ut si cum peccato, saltem veniali, id appetat, verè peccet, quòd non esset, si actum non posset continere: ita tanta luce potest peccator intus à Deo illustrari ad cognoscendum, tum sua propria scelera, tum damna, quae ei attulerunt, tum denique bonitatem Dei, atque ingratitudinem erga Deum commissam, tantoque effectu, & saauitate profundi, ac excitati ad contritionem, & dilectionem potest ipsius voluntas, vnà cum parte sentiente, ut credendum omnino sit, illum sine mora consensum dediturum: semper tamen cum libertate ad illum continendum, si ita velit: quamuis raro, aut numquam in tanta luce, tam potentique adiutorio, illam continebit, praesertim si simul adsit signum aliquod externum ad idem inducens, quale fuit circumfussisse Paulo lucem de caelo, corruisse in terram, Christumque apparuisse illi dicentem, *Saule? Saule quid me persequeris? durum est tibi contra stimulum calcitrare*: tales autem videntur conuersiones Pauli, Magdalene, & Latronis pendenti in cruce. Non tamen ad eorum exemplum admetiendae sunt aliae, quae communibus auxilijs,

Responso.

auxiliis, longè que maiori cum difficultate eorum, qui conuertuntur, quotidie fiunt in ecclesia. Præterea, conuersiones Pauli, Magdalena, & Latronis, existentem æquali auxilio ex parte Dei, esse poterunt magis, aut minus intensæ, cooperante intensius aut minus intense ipsorum arbitrio cum auxilio Dei: id quod laudasse in Magdalena videtur Christus, dum dixit, *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Illud etiam obserua, vt 1.2. quæst. 10. ostendimus, nullum obiectum in particulari appeti in hac vita necessario quoad speciem actus necessitate omnimoda, ita vt ratione alicuius mali, quod habere potest adiunctum, non possit aliquando, licet raro, respici per nolitionem. Quare in potestate Pauli, Magdalena, & Latronis, nihil illo auxilio impediente, fuit nolle conuerti ratione difficultatis, quæ erat in continendo se à lethaliibus peccatis per totam vitam, vt ad veram contritionem statuere tenebantur: tamen raro admodum, aut numquam, cum tanto ac tali auxilio id euehiat. Quò sit, vt etiam in his conuersionibus locum habeat definitio illa Concilij Tridentini, qua statuit, *liberum hominis arbitrium, à Deo per auxilia gratia motum ad iustificationem, ac excitatum, posse dissentire, si velit.*

L. 46. 7.

Argumentum septimum.

Septimo argumentatur, *Actus singuli meritorij beata Virginis, & aliorum, qui in gratia fuerunt confirmati, illi præferim, quibus præcepta adimplebant, & quos sub reatu lethalis culpa, atque amissionis gratia elicere tenebantur, fuerunt præfinitii à Deo per concursum, seu auxilium ex se efficax: neque id illorum libertati derogabat, quia quamuis in sensu composito non potuerint illos non elicere, eò quod contradictionem implicet, quempiam confirmatum esse in gratia, & non elicere actum, quem sub reatu lethalis culpa tenentur elicere, satis tamen est, quod in sensu diuiso potuerint illos non elicere, vt liberè dicerentur eosdem elicere, & vt illis posset mereri: ergo admittenda sunt præfinitiones per concursum Dei ex se efficax: neque quod in sensu composito stante tali præfinitione non possit non elici actus præfinitus, derogat libertati arbitrij: quia satis est, quod in sensu diuiso possit non elici.*

Responsio.

Ad hoc argumentum, quamuis confitendum sit, actus illos fuisse præfinitos in sensu à nobis membro præcedente explicato, negandum tamen est præfinitos fuisse per auxilium ex se efficax, vt argumentum intendit. Semper namque integrum beatæ Virgini & aliis confirmatis in gratia fuit, nihil impediente auxilio gratiæ, aut Dei concursu, illos non elicere, casumque reddere tale auxilium, aut concursum, etiam in instanti, in quo illos elicerent, & sub auxilio, quo illos elicerent, alioquin eis actibus in eo instanti, & sub eo auxilio meritorij non fuissent. Neque beatæ Virgini & aliis confirmatis in gratia denegari debet laus illa, inter alias, hominis iusti, qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, &

Confirmatio in gratia, in quo sit posita.

Confirmatio in gratia, in quo sit posita. Confirmatio autem in gratia in eo est posita, quod Deus statuerit tantam gratiam, & talia auxilia alicui in toto vitæ decursu conferre, quibus præuidebat illi pro sua libertate numquam esse lapsurum in culpam lethalem, cum tamen, nihil impediente ea gratia & auxiliis, labi possit. Posita etiam in eo est, quod Deus manifestauerit, statuisse eo pacto illum munire. Præseruari item beatam Virginem ab omni culpa, etiam veniali, non aliud fuit, quam Deum tantam gratiam, talia dona, & talia auxilia ei in toto vitæ decursu conferre, eaque ex æternitate statuisse conferre, quibus præuidebat illam, neque in culpam venialem pro sua libertate esse lapsuram, cum tamen, eisdem auxiliis & donis, nihil impediētibus, labi pro eadem libertate posset, si

vellet. Itaque certitudo, quod confirmatus in gratia toto vitæ decursu à puncto, à quo confirmatus in gratia dicitur, non peccabit lethalter, nec proinde amittet gratiam, reducit ad certitudinem diuinæ præscientiæ, qua id futurum cum ea gratia & iis auxiliis præuidit pro libertate arbitrij hominis ita confirmati: non verò reducit ad efficaciam ex se diuinorum auxiliorum, quasi homo ille, nihil auxiliis illis impediētibus, non possit labi in lethalia peccata, & quasi, quod ea auxilia efficaciam ad eum effectum futura sint aut non sint, non pendeat ab innata libertate hominis sic in gratia confirmati, consentire & cooperari cum illis volente, aut nolente. Quia ergo, quod D. Petrus à die Pentecostes rationem habuerit hominis in gratia confirmati, pendens fuit, tum ex eo, quod Deus conferre illi voluerit plenitudinem gratiæ, & auxiliorum, quæ ab eodem puncto conferre illi ex æternitate statuit, tum etiam ex eo, quod Deus præuiderit Diuum Petrum cum ea gratia & auxiliis pro sua libertate non esse lapsurum in reliquo vitæ decursu in lethale peccatum, hoc verò secundum non ideo futurum erat, quia Deus id præciuit, sed è contrario, ideo fuit præciturum, quia pro libertate arbitrij D. Petri eis donis muniti ita erat futurum, sanè, quod confirmatus in gratia non possit in sensu composito nō implere præcepta, quæ obligant sub culpa lethali, nihil omnino libertatis tollit à confirmato in gratia, vt possit illa non implere, si velit: quoniam si eorum aliquid non esset impleturus, vt re ipsa nihil impediēte ea diuina præscientia potest, numquam talis præscientia in Deo fuisset, atque adeo neque Diuus Petrus ex eo, quod Deus eam plenitudinem gratiæ, eaque auxilia ex æternitate illi conferre statuisset, haberet rationem confirmatio in gratia.

Certitudo quod confirmatus in gratia lethalter non peccabit, ad certitudinem diuinæ præscientiæ reducitur.

Postremo argumentantur, *Actus Christi Domini præfinitii fuerunt à Deo per auxilium efficax ex se, præferim is, quo impleuit Patris præceptum, de redimendo per propriam mortem genere humano: quandoquidem Christus, quia simul erat Deus nullo modo potuit peccare, atque adeo nec potuit non elicere actum illum, quod præceptum illud impleverit: & tamen liberè eundem actum elicit, alioquin neque eo meritus fuisset, neque per consequens illos redemisset genus humanum, quod est hereticum: ergo necessitas in sensu composito eliciendi aliquem actum, vel quia præfinitus est per auxilium ex se efficax, vel quia per illum impletur præceptum, eliciturque ab eo, qui, quatenus simul est Deus & homo, nulla ratione potest peccare, neque libertatem simpliciter, neque meritum tollit ab actu: quia sufficit quod in sensu diuiso is actus sit liber, vt erat in Christo. Quò sit, vt præfinitiones per auxilium ex se efficax non ideo sint excludenda, quasi quæ ab actibus tollant libertatem: cum ad libertatem satis sit, si actus prædefinitus possit in sensu diuiso non elici, vt de actu illo Christi necessarium est affirmare.*

Argumentum octauum.

Hoc argumentum nos cogit, vt extra proprium locum explicemus, qua ratione, & contradictionem implicauerit, Christus, dum viator erat, peccare, & simul habuerit libertatem ad id omittendum, cuius omisso culpa esset in Christo, atque adeo qua ratione meruerit implendo, tum præcepta reliqua, iuxta illud Ioannis 15. *Sicut & ego Patris mei præcepta seruaui, & maneo in eius dilectione*, tum in particulari illud Patris præceptum, de morte in redemptionem generis humani subeunda, iuxta illud Ioannis 10. ubi de morte sua ait: *Hoc mandatum accepi à Patre meo, & cap. 14. de eadem passione ac morte dicit, Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio, surgite eamus, & illud ad Philippen. 2. Humiliauit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*, atque illud

Responsio.

illud ad Hebr. 5. Cum esset Filius Dei, didicit ex iis, qua passus est, obedientiam.

Id verò vt melius intelligatur, obseruandum est: longe diuersum esse, quid naturæ humanae à Verbo assumptæ ratione assumptionis gratiæ vnionis debeat, & quid vi nudæ assumptionis, secluso omni alio dono, quod ratione gratiæ vnionis ei debeat, illi conteniatur. Quia enim Verbum quæ verbum est, nihil inluit in naturam humanam assumptam, sed absque omni prorsus causalitate terminat dependentiam illius: vniò verò hypostatica facta est efficiens à tota sanctissima Trinitate, quæ vnus Deus est, per influxum in humanitatem, quo supernaturaliter collatum quidem illi est idem suum esse, sed dependenter ad suppositum Verbi, eaque ratione vnita est Verbo diuino, sanè natura assumpta, vi præcisè huius vnionis, nullas alias vires habet, quàm eas quas haberet, si sibi ipsi relicta, subsisteret in seipsa, in suòve proprio supposito.

Sicut enim Sacramento altaris, in quo temporis momento fit transubstantiatio panis in corpus Christi per influxum supernaturalem totius gloriosissimæ Trinitatis in accidentia, quæ erant in substantia panis, existentia sunt in seipsis, non quasi recipiant nouum esse, sed illud idem independens iam supra ipsorum naturam à subiecto per influxum nouum in genere causæ efficientis, quo in se ipsis vigorantur: & compensatur, ac suppletur causalitas materialis subiecti, ipsis alioquin ad existendum necessariâ: ita cum natura humana singularis habeat ex se subsistere in seipsa, esse suppositum, si sibi ipsi relinquantur, vt pote nullo alio indigens, à quo susciatur & sustentetur, sanè supra naturam suam per nouum influxum in ipsam fit à tota beatissima Trinitate dependens ad alienum suppositum verbi, cui vnitur, quasi inexistit, & à quo sustentatur, fit tamen ita dependens, non quasi alitissima Trinitas per eam influxum conferat illi aliud esse, sed illud idem factum iam quasi infirmus in seipso, vt pote indigens alieno supposito, à quo longè facilius ac dignius sustentetur, quàm si in se ipsa in suòve proprio subsisteret supposito.

Hic iam facillè intelligitur, naturam humanam per assumptionem à Verbo diuino, consequi quidem gratiam vnionis, hoc est, Verbum esse suppositam ipsius: vt autem natura humana eo ipso tribuit Verbo esse huius hominis, qui simul est verus Deus, ita vicissim à Verbo consequitur dignitatem infinitam, ratione cuius habent opera, quæ per eam fuerint exercita, vt sint meriti, ac valoris infiniti. Caterum licet natura humana per assumptionem assequatur eam gratiam vnionis, gratiæque illa radix sit & origo, quod ei debita sint dona omnia, quæ habere decet eum hominem, qui simul est Vnigenitus à Patre: nihilominus, seclusis donis non maiores vires habet, quàm haberet si, sibi ipsi relicta, subsisteret in seipsa, in suòve proprio supposito. Quare sicut, non obstantè assumptione, mori posset suæ naturæ relicta, vt mortua fuit in Christo, patique posset ceteras ærumnas & miseras, quas mortales reliqui patiuntur: ita habere posset motus naturales sensualitatis, & passionis, ac rebelliones aduersus rationem, quas ceteri patiuntur, maiores, vel minores pro qualitate complexionis, quæ illi fuisset collata, haberet etiam naturalem arbitrii libertatem, quæ & resistere, & consentire posset, perinde ac si in seipsa, in suòve proprio supposito subsisteret. Sicut, ergo natura humana in Christo lumine gloriæ eguit, vt videret diuinam essentiam, eisque beata quoad animam, eguit etiam gloria corporis, dotibusque, quæ à puncto resur-

rectionis ex gloria animæ in corpus redundarunt, vt immortalis & impassibilis esset, haberetque reliqua, quæ corporibus gloriosis competunt: sic etiam, vt in ipsius parte sentiente, interim dum simul erat viator, passiones & motus contra rationem non insurgerent, indignitè plenitudine gratiæ habitualis, ac virtutum, donisque in parte sentiente, vt iustitia originali, quibus ea pars cohiberetur, & contineretur in officio, & ita de aliis donis ad alias functiones, ac fines necessariis.

Illud deinde obserua, quamuis ex gratia vnionis debita fuerint Christo, ipsiusve humanitati, ea omnia, quæ post resurrectionem habuit, quia tamen incarnatio simul instituta fuit à Deo, vt Christus per merita sua, ac mortem redimeret genus humanum, & vt sanctissima ac perfectissima ipsius vita illustrissimum mortalibus præberet exemplum, quo & docerentur genus omne virtutum, ac perfectionis, & ad illius imitationem acriter stimulerentur, ac virgerentur, quia item gloriosius erat Christo peruenire per merita propria ad gloriam corporis, & exaltationem, quàm si statim à principio illam haberet, inde effectum est, vt quamuis à puncto conceptionis, fabricante Spiritu sancto in vtero Virginis corpus illud sacratissimum, assequutus fuerit perfectissimam complexionem, animaque illius viderit diuinam essentiam, & totus Christus, quoad corpus & animam, repletus fuerit habitibus ac donis, quæ cum fine incarnationis paulò ante explicato, statimque viatoris simul & comprehensoris non repugnabant, nihilominus gloriam corporis vsque ad resurrectionem non acceperit: neque eam solam Deus miraculosè resultare impedierit ex gloria animæ, sed simul etiã ita visionem suæ essentia, beatificum amorem, ac fruitionem illi communicauerit, vt supra naturam horum donorum, continendo effectus, qui inde naturæ necessitate deberent resultare, reliquerit voluntatem Christi capacem doloris ac tristitia, perinde liberam ad implenda, aut non implenda præcepta, quæ sub culpa obligabant, ac si in Christo gloria animæ non fuisset: quoniam id ita erat necessarium, vt posset mereri, innocentissimæque sua vita & morte redimere genus humanum, tantoque eum suo honore, ac laude relinquere mortalibus illustrissimum suæ vitæ exemplum, atque ad corporis gloriam & exaltationem peruenire. Ratio quippe viatoris simul & comprehensoris in Christo, à puncto conceptionis ipsius in vtero virginis vsque ad animæ exhalationem in cruce, in eo fuit posita, quod animæ gloria ita contineretur, vt voluntas Christi perinde esset libera ad præcepta implenda, vel non implenda, ac si eam gloriam non haberet, sed esset purus viator.

Vt ad argumenti solutionem veniamus iuxta hætenus explicata, si Christus spectetur quoad ea, quæ naturæ ipsius ratione gratiæ vnionis sunt debita, dicendum est, Christum nulla ratione potuisse peccare, vt Augustinus de prædestin. Sanct. cap. 15. in Enchiridio cap. 40. & alias sæpe, ac reliqui Patres communiter affirmant: quoniam debitum erat humanitati Christi, vt nulla ratione à Deo permitteretur peccare: & quoniam fœdum, indecensque omnino erat, Verbum, etiam per naturam assumptam peccare: quare sicut contradictionem implicat, Deum mentiri, non quidem quasi Deo deficiat potentia ad formandas eas voces, quæ, si proferrètur, esset mendacium, sed quia Deum dedecet, omninoque cum infinita ipsius bonitate pugnat, mentiri: ita contradictionem implicat Christum peccare, non quod Christo, quatenus viator erat, facilis deesset ad

transgre

Chr. libertas ad transgredienda præcepta, & non nulla alia velle illa fuerint in Christo diu erat viator.

Christi voluntas capax fuit doloris & tristitia.

Viatoris simul & comprehensoris ratio in quo fuit in Christo posita.

Christus quæ ratione spectatus nullo modo potuit peccare.

Verbum quæ vnionis in natura assumptam, debeat, & quid vi nudæ assumptionis, secluso omni alio dono, quod ratione gratiæ vnionis ei debeat, illi conteniatur.

Accidentia in Sacramento altaris, quæ ratione existerent in seipsis sunt.

Christi voluntas capax fuit doloris & tristitia.

transgredienda praecepta, sed quia Deo repugnat id permittere, cum infinitaque Verbi diuini bonitate peccare pugnat, etiam per naturam assumptam, atque adeo Deum id permittere: quare ad diuinam prouidentiam pertinebat, ita res disponere, ut seruata in Christo libertate quae ad meritum & fines explicatos necessaria erat, omnino non peccaret, quod & factum est. Inde etiam in sensu composito, iuxta ea quae in responsione ad praecedens argumentum dicta sunt, non poterat Christus peccare, quoniam erat supremus confirmatorum in gratia, & bono per longè excellentiora dona & subsidia, quam sanctissima ipsius mater: in sensu autem composito contradictionem implicat, confirmatum in gratia & bono peccare, licet non in sensu diuiso, ac simpliciter, quoniam si peccaturus esset ut nihil impediens donis potest, neque Deus praesciret eum cum eis donis pro sua libertate non peccaturum, neque proinde rationem haberet confirmati in gratia & bono, ut in responsione ad praecedens argumentum explicatum est. Si verò Christus spectetur quatenus erat viator, & gloria animae ad fines explicatos suspendebatur, ne libertatem auferret à Christo ad transgredienda praecepta, sicut eam auferret à ceteris beatis, qui simul non sunt viatores, & spectetur quatenus maxima cum difficultate, ac tristitia mortem subibat, & laboriosa, ac difficilia alia opera in salutem generis humani exercebat, ut probant illud Lucae 12. cap. *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, vsque dum perficiatur.* Et illud Math. 26. *Cœpit contristari & moerere esse: (Marcus ait, Cœpit pauere & tædere) & ait illis, Tristis est anima mea vsque ad mortem, sustinete hic & vigilate mecum. Et procidit in faciem suam orans & dicens, Pater mi si possibile est, transseat à me calix iste: verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu, tantaque fuit agonia eius & tristitia, ut factus fuerit sudor eius sicut gutta sanguinis decurrentis in terram, ut Lucas ait cap. 22. Probant item illud ad Hebr. 4. *Non enim habemus pontificem, qui non possit comparari infirmitatibus nostris, tentatum per omnia pro similitudine (id est, ac si esset vnus ex nobis) absque peccato, & illud Math. 27. Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me: si, inquam, hoc modo Christus spectetur, sanè, nihil impediens capitibus aliis, quae commemorata sunt, libertatem re ipsa habebat ad non faciendum ea, quae facere ex praecepto tenebatur, certus tamen quòd, repugnante etiam validissime ipsius natura, ea omnia planissime ac perfectissime pro sua libertate esset impleturus, suffultusque ad id potentissimis donis, ac praesidiis. Quòd fit, ut mors Christi, non spontanea, sed & liberrima fuerit libertate contradictionis, aut etiam contrarietatis, simulque fuerit illi praecepta, neque vnum eum altero pugnet. Vtrumque autem docuit Christus Ioan. 10. dicens, *Propterea à me diligit pater, quia ego pono animam meam. Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à me ipso. Potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi à Patre meo.* Fit etiam, ut laboriosissima, ac difficillima fuerit, natura Christi eam quam maxime exhorrescente, ut ex testimoniis citatis constat, atque ex illo ad Romanos 15. *Etenim Christus sibi non placuit, sed sicut scriptum est, impropria impropertium tibi ceciderunt super me, & nihilominus propter dona ac subsidia, quibus Christus fulciebatur, incredibilisque caritatis magnitudinem ac feruorem qua Deum & proximos prosequeretur, fuerit simul promptissima, iuxta illud Matth. 26. *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma, atque illud Psal. 18. *Exultauit ut gigas ad currendam viam, laborum feclitiae passionis, ac mortis, qua eam finiuit.*****

Mors Christi non solum spontanea, sed etià libera ac praecepta illi fuit.

A Fit denique, ut Christi mors, ceteraque ipsius opera omni ex parte fuerint perfectissima & consummatissima, qualia tum in nostrum commodum & exemplum, tum etiam in summam ipsius laudem & honorem, talem ac tantum decebant redemptorem.

Ad argumentum ergo in forma negandum est Christi actus, etiam cum, quo Patris impleuit praeceptum de genere humano morte sua redimendo, per auxilium ita ex se efficax fuisse à Deo praefinito, quasi in praesentia eius auxilij integrum non fuerit Christo illos non elicere, nihil tali auxilio impediens: id enim esset libertatem auferre à Christo in momento temporis, quo illos eliciebat, & subinde meritum. Ad probationem verò iam explicatum est, non quidem ex capite efficaciae auxilij, sed ex duobus aliis capitibus in sensu composito non potuisse Christum peccare, nec subinde non elicere eos actus, idque libertatem in sensu diuiso, ac simpliciter non tollere à Christo, ut eos actus posset non elicere in eo ipso instanti, in quo eos elicit. Reliqua autem, quae in eo argumento subiunguntur, satis ex dictis constat non probare, concedendas esse Dei praefinitiones per auxilium ex se efficax: quoniam tale auxilium simpliciter tollit libertatem ab arbitrio eius, cui impenderetur, in instanti in quo eliceret actum: neque sensus diuisus qualis à constituentibus eiusmodi praefinitiones intelligitur, relinquit libertatem in eo arbitrio, quod auxilio ex se efficaci iuuaretur, sed solum ponit libertatem in Deo ad auxilium illud concedendum aut non concedendum, atque adeo ad efficiendum ut arbitrium eliciat, aut non eliciat talem actum, ut supra explicatum fuit: non sic autem habet sensus diuisus, qui distinguitur contra sensum compositum, in quo Christus ex illis aliis duobus capitibus non poterat peccare, neque desinere elicere actum, ad quem ex praecepto tenebatur, ut à nobis explicatum est.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum Deus cognoscat enunciabilia.

CONCLUSIO affirmat, & est certa, ut constat ex illo psalmi 93. *Dominus scit cogitationes hominum,* atque adeo enunciaciones, quas cogitando efformant.

Nomine namque, enunciabilem, enunciaciones intelligit hoc loco D. Thomas. Non tamen cognoscit eas Deus componendo, aut diuidendo, sed simplicissimo intuitu veritatem, aut falsitatem cuiusque earum contuendo, & penetrando.

ARTICVLVS XV.

Vtrum scientia Dei sit variabilis.

DIFFICULTAS huius quaestionis non est circa scientiam Dei naturalem, de qua art. 13. disp. 14. & 16. dictum est.

Neque item de illa media inter scientiam liberam, & merè naturalem, de qua disp. 17. & 18. dictum est. Vtraque enim antecedit actum liberum voluntatis diuinæ, atque in Dei potestate neque est, neque ex aternitate fuit, aliud per eiusmodi scientias scire, aut plura, vel pauciora, quam sciuerit, ut ex dictis eisdem in locis constat. Difficultas ergo solum est, circa scientiam liberam contingentium futurorum, quae determinationem liberam voluntatis